

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

Lucie Pavlicová

ZALOŽENÍ, VZNIK A NEPLATNOST OBCHODNÍ SPOLEČNOSTI

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Tomáš Horáček, Ph.D.

Katedra obchodního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): květen 2010

Prohlášení

„Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně za použití zdrojů a literatury v ní uvedených.“

V Praze 31. 5. 2010

Podpis:

Poděkování

Děkuji panu JUDr. Tomáši Horáčkovi, Ph.D., vedoucímu mé diplomové práce, za cenné připomínky a účinnou pomoc při zpracování této práce.

Obsah:

Úvod	1
1. Obecně o obchodních společnostech	3
1.1 Obchodní společnosti jako soukromoprávní sdružení.....	3
1.2 Charakteristika obchodních společností.....	4
1.3 Obchodní společnosti jako právnické osoby.....	8
1.4 Právní úprava obchodních společností.....	10
1.5 Dělení obchodních společností.....	11
1.6 Základní vymezení tuzemských forem obchodních společností.....	13
2. Založení obchodní společnosti	15
2.1 Založení a vznik obchodní společnosti.....	15
2.2 Způsob založení obchodní společnosti.....	17
2.3 Zakladatelé obchodních společností.....	20
2.4 Náležitosti zakladatelského dokumentu.....	23
2.4.1 Veřejná obchodní společnost.....	24
2.4.2 Komanditní společnost.....	25
2.4.3 Společnost s ručením omezeným.....	25
2.4.4 Akciová společnost.....	26
3. Jednání jménem obchodní společnosti před jejím vznikem	28
3.1 Specifika jednání jménem společnosti před jejím vznikem.....	28
3.2 Schvalování jednání uskutečněných před vznikem společnosti.....	30
3.3 Speciální právní úprava jednání před vznikem společnosti.....	32
4. Vznik obchodní společnosti	36
4.1 Předpoklady vzniku obchodní společnosti.....	36
4.2 Návrh na zápis do obchodního rejstříku.....	40
4.3 Obchodní rejstřík.....	42
5. Neplatnost obchodní společnosti	46
5.1 Právní úprava neplatnosti obchodní společnosti.....	46
5.2 Základní princip neplatnosti obchodní společnosti.....	49
5.3 Důvody neplatnosti obchodní společnosti.....	50

5.4 Důsledky neplatnosti obchodní společnosti.....	56
6. Nadnárodní formy obchodních společností.....	58
6.1 Evropská společnost.....	58
6.1.1 Založení evropské společnosti.....	59
6.1.2 Jednání jménem evropské společnosti před jejím vznikem.....	61
6.1.3 Vznik evropské společnosti.....	61
6.1.4 Neplatnost evropské společnosti.....	62
6.2 Evropské hospodářské zájmové sdružení.....	62
6.2.1 Založení EHZS.....	64
6.2.2 Jednání jménem EHZS před jeho vznikem.....	65
6.2.3 Vznik EHZS.....	65
6.2.4 Neplatnost EHZS.....	66
Závěr.....	67
Seznam použitých zkratk.....	69
Seznam použitých informačních zdrojů.....	70
Resumé.....	73
Název práce v anglickém jazyce.....	75
Klíčová slova.....	75

Úvod

Jako téma své diplomové práce jsem si zvolila problematiku týkající se obchodních společností, a to těch fází jejich existence, jejichž pochopení je nezbytné pro začlenění těchto právních subjektů do ekonomického a právního života společnosti. Jedná se o fáze založení a vzniku obchodní společnosti a s tím související problematiku neplatnosti společnosti.

Obchodní společnosti představují nejčastěji volenou institucionální formu pro výkon podnikatelské činnosti. Proto je jim též věnována téměř celá část druhá obchodního zákoníku (§ 56 až 220 ObchZ), jsou častým tématem odborné literatury a nedílnou součástí každé ekonomiky založené na tržních principech.

Cílem mé práce je rozebrat a popsat proces založení a vzniku obchodních společností a s tím souvisejících otázek ohledně jednání jménem „předspolečnosti“ (tj. jednání jménem společnosti v období před jejím vznikem, před nabytím právní subjektivity). Zaměřím se též, jak sám název napovídá, na podstatu a právní úpravu neplatnosti obchodních společností. S ohledem na stále narůstající význam práva evropského chci zdůraznit i jeho vliv na českou právní úpravu, což se projevuje zejména u tematiky neplatnosti obchodní společnosti, když jen samotné zavedení tohoto pojmu bylo vyvoláno potřebou harmonizace českého právního řádu s právem komunitárním, dále nalezneme neopominutelný vliv evropského práva v oblasti publicity základních údajů o obchodních společnostech, vedení obchodního rejstříku, zakládání a specifických problémů akciových společností atd.

Práce je rozčleněna do šesti kapitol. První kapitola je zaměřena na vymezení podstaty obchodních společností, jejich základních charakteristických znaků, dělení a stručné vymezení jednotlivých forem obchodních společností.

Druhá kapitola pojednává o založení obchodní společnosti jakožto první fázi vytváření obchodní společnosti jako právního subjektu, o zakladatelích a právních skutečnostech, jež obchodní společnost zakládají.

Třetí kapitola je věnována jednání jménem společnosti před jejím vznikem, tedy před jejím zápisem do obchodního rejstříku, a následkům, jež jsou s tím spojeny.

Čtvrtá kapitola je zaměřena na druhou fázi vytváření obchodních společností, tj. na vznik společnosti, k čemuž dochází zápisem obchodní společnosti do obchodního rejstříku. Považovala jsem za vhodné připojit stručný výklad o podstatě obchodního rejstříku a principech, jimiž se řídí zápisy do obchodního rejstříku..

Pátá kapitola se zabývá neplatností obchodních společností, její podstatou, důvody, které mohou vést k prohlášení společnosti za neplatnou, a důsledky takového prohlášení.

Šestá kapitola pojednává o nadnárodních formách obchodních společností, tj. evropské společnosti a evropském hospodářském zájmovém sdružení. Jedná se pouze o stručný exkurz do dané problematiky, který je zaměřen na základní otázky týkající se založení, vzniku a neplatnosti těchto forem obchodních společností. Podrobnější pojednání o těchto značně komplikovaných tématech by výrazně překročilo zamýšlený rozsah mé práce.

Při zpracování diplomové práce jsem vycházela především z platné právní úpravy (tuzemské i komunitární), odborné literatury a judikatury zejména českých soudů. S ohledem na dodržení přijatelného rozsahu této práce a z důvodu poměrně podrobného zpracování těchto témat tuzemskými autory jsem nečerpala ze zahraničních publikací.

1. Obecně o obchodních společnostech

1.1 Obchodní společnosti jako soukromoprávní sdružení

Obchodní společnosti patří mezi útvary asociační povahy, jde tedy o formu sdružování lidí, kdy více osob společně realizuje určitou činnost za účelem dosažení společného cíle. Přitom se jedná o formální spojení osob, neboť způsob vzniku, činnost a organizace tohoto typu sdružení jsou upraveny objektivním právem. Takováto formalizovaná sdružení osob jako jsou obchodní společnosti a která jsou založena na osobním základě, je pak třeba odlišovat od účelových sdružení majetku (jako jsou např. nadace), která pouze sdružují majetek a nikoli osoby. Dále je třeba rozlišovat sdružení osob soukromoprávní a veřejnoprávní povahy.

Soukromoprávní sdružení vznikají na základě svobodného rozhodnutí osob, které tato sdružení zakládají, a to za účelem dosažení právem aprobovaného cíle, přičemž nemusí jít jen o dosahování zisku, nýbrž i cíle výchovné, dobročinné, osvětové aj. Tyto základní rysy soukromoprávních sdružení se navenek projevují tím, že jsou zakládány smlouvou a členství je vždy dobrovolné.¹

Naproti tomu veřejnoprávní sdružení, resp. veřejnoprávní korporace (zejména stát, obce, vyšší územní samosprávné celky, profesní komory a jiné zájmové svazy) se vyznačují tím, že vznikají přímo ze zákona či vrchnostenským aktem vydaným na základě zákona, členství bývá povinné (spojené např. s bydlištěm na určitém území, výkonem určité činnosti) a činnost těchto korporací je spjata s výkonem veřejné správy, což se navenek projevuje možností vydávat vrchnostenské akty.²

Z výše uvedeného plyne, že obchodní společnosti se řadí mezi sdružení soukromoprávního charakteru, ovšem tento pojem je mnohem širší a zahrnuje vedle obchodních společností řadu dalších subjektů. Tyto subjekty označujeme jako

---

¹ Pelikánová, I., Černá, S. Obchodní právo, Společnosti obchodního práva a družstva, 2. díl, Praha, ASPI, 2006, str. 13.

² Podrobněji o veřejnoprávních korporacích pojednává např. Hendrych, D. a kol., Správní právo, Obecná část, 6. vydání, Praha, C. H. Beck, 2006, str. 105 a násl.

společnosti občanského práva neboli společnosti civilní (society) a jde o společnosti, které se nezabývají obchody, ačkoli vykonávají činnost směřující k dosažení zisku. Civilní společnosti jsou zpravidla upraveny v občanských zákonících, ať již jako společnosti s právní subjektivitou (zájmové sdružení právnických osob podle § 20f a násl. ObčZ) či bez ní (sdružení podle § 829 a násl. ObčZ), zatímco obchodní společnosti jsou zpravidla upraveny v obchodních zákonících.³ Mezi společnosti obchodního práva, ovšem bez právní subjektivity, patří i tiché společenství podle § 673 až 681 ObchZ (nejde přitom o obchodní společnost).⁴

1.2 Charakteristika obchodních společností

Pojem obchodní společnosti není v platné právní úpravě definován. Formulovat obecnou definici obchodní společnosti je velmi obtížné, především v důsledku rozdílnosti jednotlivých forem obchodních společností. Nadto se pojem a konstrukce různých druhů společností v průběhu historického vývoje měnily a odlišovaly se i mezi jednotlivými státy.

Při vymezení obchodních společností se obvykle vychází z poznatku, že jde o sdružení osob, které vzniká na základě smlouvy,⁵ tedy sdružení soukromoprávního charakteru, k jehož založení je nutný svobodný projev vůle jeho zakladatelů. Jde o specifický projev smluvní svobody. Ovšem není vyloučena ani existence jednočlenných (unipersonálních) obchodních společností, které ve své podstatě vůbec nejsou sdruženími (nejde o smluvní spojení více osob) a k založení se tak vyžaduje svobodný projev vůle jediného zakladatele. Cílem právní úpravy je zde přiblížit podmínky podnikání jednotlivce, fyzické osoby, podmínkám podnikání ve společnosti, tedy ve formě právnické osoby, neboť podnikající fyzická osoba ručí za své závazky neomezeně celým svým majetkem, zatímco například společník společnosti s ručením omezeným tuto povinnost nemá. Jedná se však pouze o výjimečné přípustění

---

³ Pelikánová, I., Černá, S. Obchodní právo, Společnosti obchodního práva a družstva, 2. díl, Praha, ASPI, 2006, str. 32, 33.

⁴ Dědič, J. a kol., Obchodní zákoník, Komentář, 1. díl, Praha, Polygon, 2002, str. 326.

⁵ Např. Pelikánová, I., Černá, S. Obchodní právo, Společnosti obchodního práva a družstva, 2. díl, Praha, ASPI, 2006, str. 37, 38. Je zde i odkaz na další relevantní literaturu.

jednočlenné společnosti, které je v našem právním řádu zakotveno právě u společnosti s ručením omezeným, zatímco u veřejné obchodní společnosti a komanditní společnosti vůbec nepřichází v úvahu s ohledem na povahu těchto společností. Pokud jde o akciové společnosti, obchodní zákoník umožňuje jejich založení jediným zakladatelem pouze za předpokladu, že tímto zakladatelem je právnická osoba (nevylučuje však, aby po vzniku akciové společnosti došlo k soustředění všech akcií v rukou jediného akcionáře, a to i fyzické osoby).

Dále jsou obchodní společnosti charakterizovány svým účelem, jímž je zpravidla podnikání, dosahování výdělku. Přitom za podnikání ve smyslu § 2 odst. 1 ObchZ, příp. § 2 ŽZ, považujeme takovou činnost, která je provozována:

- 1) soustavně,
- 2) samostatně,
- 3) vlastním jménem,
- 4) na vlastní odpovědnost a
- 5) za účelem dosažení zisku.

Všechny tyto základní znaky podnikání musí být v konkrétním případě splněny současně, přitom však nelze soustavnost ztotožňovat s nepřetržitostí, neboť podnikáním je i činnost sezónní či provozovaná v určitých intervalech. Nesmí však jít o činnost pouze nahodilou nebo příležitostnou. Samostatností se pak rozumí zejména samostatnost rozhodování podnikající osoby o způsobu a formě provozování podnikatelské činnosti. Pokud někdo vykonává určitou činnost jménem jiné osoby a na její odpovědnost, nejde o podnikání.⁶ Podmínka provozování dané činnosti za účelem dosahování zisku vyjadřuje, že zisku ve skutečnosti dosaženo být nemusí, ovšem jeho získání musí být podnikatelským záměrem a cílem. Předmět podnikání pak může být v zakladatelském dokumentu stanoven libovolně, ovšem musí být právem dovolený a musí být v souladu s požadavky práva veřejného.

Pokud však považujeme podnikatelský účel za pojmový znak obchodních společností, nelze opomenout, že i zde existují výjimky, neboť ne všechny obchodní společnosti

---

⁶ Např. činnost společníka obchodní společnosti, který jedná jménem této společnosti a z jehož jednání vznikají práva a povinnosti přímo společnosti. Proto účast společníka na obchodní společnosti není podnikáním.

musí být vždy založeny za účelem podnikání – konkrétně jde o společnost s ručením omezeným a akciovou společnost. Obchodní zákoník připouští založení těchto společností i k jinému než podnikatelskému účelu,⁷ pokud to ovšem nezakazuje zvláštní právní předpis (mezi dovolené účely založení patří např. charitativní, vědecká a výzkumná činnost). V případě veřejné obchodní společnosti ani komanditní společnosti však tato výjimka připuštěna není. Zda je společnost založena za účelem podnikání či nikoli, je uvedeno v zakladatelském dokumentu, který buď obsahuje předmět podnikání (u společností založených za podnikatelským účelem), nebo předmět činnosti (u společností založených za jiným než podnikatelským účelem).⁸ Dále je třeba mít na paměti, že za podnikatelským účelem mohou být založena i jiná sdružení, než jen obchodní společnosti (např. zájmové sdružení právnických osob podle § 20f až 20j ObčZ).

Významným znakem obchodních společností je též to, že jsou právnickými osobami,⁹ tedy mají právní subjektivitu.

Vedle toho, že obchodní společnost je právnickou osobou, je též podnikatelem, neboť podle § 34 odst. 1 písm. a) ObchZ se všechny formy obchodních společností vždy zapisují do obchodního rejstříku. A protože podle ustanovení § 2 odst. 2 písm. a) ObchZ je podnikatelem podle obchodního zákoníku každá osoba zapsaná do obchodního rejstříku, jsou posuzovány jako podnikatelé též takové obchodní společnosti, které nevyvíjí podnikatelskou činnost a jsou založeny za jiným než podnikatelským účelem (jde o podnikatele z hlediska právní formy, fiktivní podnikatele).¹⁰

---

⁷ Viz např. rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 15. 10. 1993, spisová značka Cmz 38/92, Právní rozhledy, č. 4/1994, str. 135, podle něhož skutečnost, že určitá činnost není činností podnikatelskou, nebrání zápisu společnosti s ručením omezeným, zabývající se touto činností, do obchodního rejstříku. Dále usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 5. 2008, sp. zn. 29 Cdo 152/2007, podle něhož lze v souladu se zákonem společnost s ručením omezeným založit i za jiným než podnikatelským účelem a nelze tak vyloučit založení společnosti, jejímž předmětem činnosti bude správa vlastního majetku.

⁸ Dědič, J. a kol., Obchodní zákoník, Komentář, 1. díl, Praha, Polygon, 2002, str. 328.

⁹ Vymezení obchodních společností jako právnických osob viz níže.

¹⁰ Eliáš, K., Bartošíková, M., Pokorná J. a kol., Kurs obchodního práva, Právnické osoby jako podnikatelé, 5. vydání, Praha, C. H. Beck, 2005, str. 6.

Za další rys obchodních společností lze podle I. Pelikánové a S. Černé¹¹ považovat poskytnutí vkladů společníky a rozdělování zisku společnosti mezi ně.

Dále se obchodní společnosti vyznačují uzavřeným počtem členů (společníků), což znamená, že nabytí účasti ve společnosti originárně, tedy nikoli od právního předchůdce, je spojeno s nutností změnit společenskou smlouvu, zakladatelskou listinu či stanovy (s výjimkou změny v důsledku kumulace akcií nebo naopak jejich rozptýlením či spoluvlastnictvím akcií podle § 156 odst. 9 ObchZ).¹² To se nevztahuje jen na společnosti, kde společníci musí být identifikováni v zakladatelském dokumentu, ale i na akciové společnosti, kde musí být v tomto dokumentu uvedena výše základního kapitálu, která se při originárním nabytí akcií nutně mění. Změna počtu společníků tak vede ke změně společenské smlouvy. Tento znak odlišuje obchodní společnosti zejména od družstev, která jsou otevřenými společenstvími, tedy je možné, aby průběžně přistupovali noví členové nebo z nich vystupovali členové stávající, aniž by docházelo ke změně stanov.

Z výše uvedeného tak můžeme podobně jako I. Pelikánová a S. Černá¹³ dovodit, že obchodní společnosti představují soukromoprávní sdružení osob, jenž vznikají na základě smlouvy, zpravidla za účelem podnikání, společníci do nich poskytují vklady a rozdělují si jimi dosažený zisk. Samozřejmě je třeba přihlídnout k uvedeným výjimkám (nemusí jít vždy o sdružení, v určitých případech se připouští založení k jinému účelu, přičemž existují i jiná sdružení s podnikatelským účelem, která však nejsou obchodními společnostmi).¹⁴

---

¹¹ Pelikánová, I., Černá, S. Obchodní právo, Společnosti obchodního práva a družstva, 2. díl, Praha, ASPI, 2006, str. 38.

¹² Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa M. a kol., Obchodní zákoník, Komentář, 12. vydání, Praha, C. H. Beck, 2009, str.205.

¹³ Pelikánová, I., Černá, S. Obchodní právo, Společnosti obchodního práva a družstva, 2. díl, Praha, ASPI, 2006, str. 44.

¹⁴ Obecné i zvláštní pojmové znaky obchodních společností z jiného úhlu pohledu vymezuje např. Klimeš, F., Vybrané otázky obchodních společností, Obchodní právo, č. 5/2002, str. 3 a násl.

1.3 Obchodní společnosti jako právnické osoby

Obchodní zákoník označuje obchodní společnosti za právnické osoby. Ty jsou společně s osobami fyzickými považovány za subjekty práva, tedy za nositele právní subjektivity ve smyslu subjektivních práv a povinností. Rozdíl mezi právní subjektivitou fyzických a právnických osob podle K. Eliáše¹⁵ není v tom, že u osob fyzických je dána přírodou a u osob právnických teprve právem - právo totiž konstruuje obě tyto kategorie právních subjektů. Odlišnost je dána tím, že u osob fyzických právo přiznává právní subjektivitu člověku, který již reálně existuje, zatímco u osob právnických právo vytváří nejen právní subjektivitu, ale i existenci těchto osob.

Podstata právnické osoby ovšem není doposud jednoznačně vymezena, ačkoli se o to řada teorií pokouší.¹⁶ Vyvinuly se zejména dva hlavní teoretické proudy – teorie fiktivní a teorie reálné. Mezi hlavní teoretické koncepce tak patří například:

- fikční teorie, jenž vychází z toho, že právnické osoby jsou umělé právní subjekty, jejichž existenci právo finguje, aniž by takové subjekty ve skutečnosti existovaly, tedy považuje je za pouhé fikce, kterým v reálném světě nic neodpovídá,
- teorie svazové osobnosti naproti tomu považuje právnické osoby za reálně existující společenské organismy, jejichž existenci umožňují jejich členové,
- teorie účelového jmění pojímá jako podstatu právnických osob samotné jmění, jehož prostřednictvím se má dosáhnout sledovaného účelu, zatímco členové mají pouze prosazovat tento účel,
- normativní teorie pak posuzuje z hlediska práva právnické osoby stejně jako osoby fyzické za rovnocenné subjekty, jimž se přičítají práva a povinnosti.

---

¹⁵ Eliáš, K., Bartošíková, M., Pokorná J. a kol., Kurs obchodního práva, Právnické osoby jako podnikatelé, 5. vydání, Praha, C. H. Beck, 2005, str. XIII.

¹⁶ Pelikánová, I., Černá, S. Obchodní právo, Společnosti obchodního práva a družstva, 2. díl, Praha, ASPI, 2006, str. 29.

V současnosti převažuje spíše pragmatický přístup k právnickým osobám, založený především na fiktivních teoriích.¹⁷ Tomuto pojetí odpovídá i platný občanský zákoník, který ve svém § 18 odst. 2 stanoví, že právními osobami jsou sdružení fyzických nebo právnických osob, účelová sdružení majetku, jednotky územní samosprávy a dále jen ty subjekty, o nichž to stanoví zákon. Tím se zároveň vyjadřuje, že tyto osoby neexistují přirozeně, ale musí být vytvořeny zákonem.

Právní osoby jsou především určitou formou sdružování lidí, nelze však přehlédnout, že existují i takové formy sdružování, při nichž ke vzniku právní osoby nedochází (např. sdružení podle § 829 a násl. ObčZ – *societas iuris civilis*). U právnických osob jde o zvláštní právní formu účasti jednotlivých fyzických osob na hospodářském či společenském životě, přičemž právo zároveň stanoví způsob tvorby společné vůle osob tvořících tuto entitu a projevení této společné vůle navenek, přičemž ji prohlašuje za vůli a projevy takovéto právní osoby. Jelikož právní osoba není schopna sama jednat, vytváří právo fikci, že za ni jedná osoby fyzické. Právní úkony těchto osob učiněné jménem právní osoby se přičítají této právní osobě, a to buď jako její osobní jednání, anebo jako úkony učiněné v jejím právním zastoupení.

Právní osoby jsou z hlediska statusového vždy charakterizovány třemi základními znaky, které musí vykazovat každá takováto osoba, jde o název, sídlo a právní formu právní osoby. Z hlediska věcného jsou však charakterizovány též předmětem své činnosti (účelem) a svým majetkem.

---

¹⁷ Eliáš, K., Bartošíková, M., Pokorná J. a kol., Kurs obchodního práva, Právní osoby jako podnikatelé, 5. vydání, Praha, C. H. Beck, 2005, str. XIV.

1.4 Právní úprava obchodních společností

Objektivní právo upravující obchodní společnosti bývá někdy označováno jako právo společností.¹⁸ Toto právo je pojímáno jako relativně samostatná část práva obchodního a tedy i součást práva soukromého. Přesto zde nalezneme i prvky právní regulace jinak typické pro právo veřejné (mají zajistit ochranu zájmů celé společnosti – tedy ochranu veřejných zájmů – např. podmínky vzniku společnosti a další povinnosti).

S účinností od 1. ledna 1992 je právní úprava obchodních společností soustředěna v zákoně č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, část druhá. Část druhá obchodního zákoníku je rozdělena na dvě hlavy, z nichž první je věnována obchodním společnostem (§ 56 až 220a) a druhá právním poměrům družstva (§ 221 až 260). Hlava první ve svém dílu prvním (§ 56 až 75b) obsahuje obecná ustanovení o obchodních společnostech, která jsou společná pro všechny formy obchodních společností a podle § 260 se vztahují přiměřeně i na družstva, není-li v hlavě druhé stanoveno něco jiného. Hlava první se ve svých ostatních dílech věnuje právní úpravě jednotlivých forem obchodních společností (tj. veřejné obchodní společnosti, komanditní společnosti, společnosti s ručením omezeným a akciové společnosti).

Právní úprava v zásadě vychází z principu dispozitivnosti při právní regulaci vztahů mezi zakladateli, mezi společníky a společností i mezi společníky navzájem. Naproti tomu vztahy společnosti a společníků ke třetím osobám jsou upraveny převážně kogentně.

Obchodní zákoník obchodní společnosti nedefinuje, pouze v § 56 odst. 1 stanoví, že obchodní společnost je právnickou osobou založenou za účelem podnikání, nestanoví-li právo Evropských společenství či zákon jinak. Zároveň však dodává, že společnost s ručením omezeným i akciová společnost mohou být založeny též za jiným účelem, pokud to právní předpis nezakazuje.

---

¹⁸ Pelikánová, I., Černá, S. Obchodní právo, Společnosti obchodního práva a družstva, 2. díl, Praha, ASPI, 2006, str. 12.

1.5 Dělení obchodních společností

Obchodní zákoník v § 56 odst. 1 označuje za obchodní společnosti pouze veřejnou obchodní společnost, komanditní společnost, společnost s ručením omezeným, akciovou společnost, evropskou společnost a evropské hospodářské zájmové sdružení. Jiné obchodní společnosti podle našeho právního řádu zakládány být nemohou, naproti tomu zahraniční právní řády umožňují zakládání i jiných forem obchodních společností (např. komanditní společnost na akcie, která mohla být až do účinnosti platného obchodního zákoníku, tj. do 1. 1. 1992, zakládána i v České republice).

Základní dělení obchodních společností je rozlišení na společnosti osobní a společnosti kapitálové. Mezi osobní obchodní společnosti řadíme veřejnou obchodní společnost a komanditní společnost. Mezi kapitálové obchodní společnosti potom společnost s ručením omezeným a akciovou společnost.

Osobní obchodní společnosti jsou charakterizovány osobní formou účasti společníků na podnikání společnosti. Tato osobní účast na podnikání se projevuje tím, že každý ze společníků má možnost podílet se na obchodním vedení společnosti a jednat jejím jménem, přičemž vklady do osobních společností nejsou povinné (ale jsou možné). Společníci ovšem ručí za závazky společnosti společně a nerozdílně – tedy solidárně – celým svým majetkem. Členství v těchto společnostech je vázáno na individuální osoby a je tedy zásadně nepřenosné na jiného a bez souhlasu ostatních členů neděditelné. V osobních obchodních společnostech se zřizují pouze statutární orgány.

Pro kapitálové obchodní společnosti je naproti tomu typická majetková forma účasti společníků na podnikání společnosti. Společníci kapitálových společností sice nejsou povinni osobně se účastnit na podnikání společnosti, ale mají povinnost vložit do společnosti majetkový vklad. Souhrn majetkových vkladů všech společníků pak tvoří základní kapitál, který je dalším znakem odlišujícím kapitálové obchodní společnosti od osobních. Významný rozdíl dále spočívá v tom, že společníci kapitálových společností neručí za závazky společnosti za trvání společnosti buď vůbec, nebo jen v omezeném

rozsahu. Podíly společníků a tím i jejich členství ve společnosti je zásadně volně převoditelné. Obchodní vedení společnosti vykonávají orgány společnosti. Kromě statutárních orgánů se v kapitálových společnostech vytváří zpravidla i další orgány (valná hromada, dozorčí rada aj.).

Některé obchodní společnosti vykazují znaky jak společností osobních, tak společností kapitálových. Jedná se hlavně o komanditní společnost, která je proto někdy označována za společnost smíšenou.¹⁹ Někteří ze společníků se zde totiž osobně účastní podnikání a ručí za závazky společnosti společně a nerozdílně celým svým majetkem (komplementáři), zatímco jiní společníci vkládají do společnosti vklad, za závazky společnosti ručí jen omezeně (pouze do výše svého nesplaceného vkladu zapsaného v obchodním rejstříku) a osobně se na podnikání společnosti neúčastní (komanditisté). Někdy bývá ke smíšeným společnostem přiřazována i společnost s ručením omezeným, která, přestože se primárně řadí mezi společnosti kapitálové, vykazuje i znaky společností osobních (zejména částečné osobní ručení společníků – viz § 106 odst. 2 ObchZ, právo společníků přijímat rozhodnutí i mimo valnou hromadu - § 130 ObchZ, každý společník může mít jen jeden obchodní podíl - § 114 odst. 2 ObchZ, společenská smlouva může vyloučit dědění obchodního podílu - § 116 odst.2 ObchZ)²⁰.

Pokud jde o evropskou společnost (*societas europaea*) a evropské hospodářské zájmové sdružení, jedná se o nadnárodní formy obchodních společností, jejichž právní úprava vychází přímo z komunitárních předpisů. Pro evropskou společnost je základem právní úpravy nařízení Rady ES č. 2157/2001, o statutu evropské společnosti, které je přímo aplikovatelné v členských státech Evropské unie od okamžiku účinnosti nařízení (tedy od 8. 10. 2004). Nařízení se aplikuje též ve státech tvořících Evropský hospodářský prostor, tedy v Lichtenštejnsku, v Norsku a na Islandu. Dalším zdrojem právní úpravy je směrnice Rady č. 2001/86/ES, kterou se doplňuje statut evropské společnosti s ohledem na zapojení zaměstnanců. Na území České republiky je nařízení Rady ES o statutu evropské společnosti provedeno zákonem č. 627/2004 Sb.,

---

¹⁹ Eliáš, K., Bartošíková, M., Pokorná J. a kol., Kurs obchodního práva, Právnícké osoby jako podnikatelé, 5. vydání, Praha, C. H. Beck, 2005, str. 7.

²⁰ Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa M. a kol., Obchodní zákoník, Komentář, 12. vydání, Praha, C. H. Beck, 2009, str. 206, 341.

o evropské společnosti. Na evropskou společnost se dále vztahují ustanovení obchodního zákoníku (§ 56 – 75b i ustanovení o akciové společnosti), pokud nebyla přijata úprava speciální. Pokud vyjdeme ze základního členění obchodních společností na osobní a kapitálové, můžeme evropskou společnost přiřadit ke společnostem kapitálovým.

Evropské hospodářské zájmové sdružení je pak upraveno zejména v nařízení Rady č. 2137/85, o vytvoření evropského hospodářského zájmového sdružení (účinné od 1. 7. 1989, s určitými výjimkami, které byly účinné již ode dne platnosti, tj. 31. 7. 1985). Na území České republiky je však nařízení účinné teprve ode dne vstupu České republiky do Evropské unie, tj. od 1. 5. 2004. Komunitární právní úprava je na našem území provedena zákonem č. 360/2004 Sb., o evropském hospodářském zájmovém sdružení. Tato nadnárodní obchodní společnost se v českém právu nejvíce blíží veřejné obchodní společnosti s prvky společnosti s ručením omezeným. Subsidiárně se pro evropské hospodářské zájmové sdružení použijí obecná ustanovení obchodního zákoníku o obchodních společnostech (tj. § 56 – 75b ObchZ) a dále ustanovení upravující právní poměry veřejné obchodní společnosti (tj. § 76 – 92e ObchZ), tedy nestanoví-li zákon č. 360/2004 Sb., jinak. Evropské hospodářské zájmové sdružení tak řadíme mezi osobní obchodní společnosti.²¹

1.6 Základní vymezení tuzemských forem obchodních společností

Veřejnou obchodní společností je podle § 76 odst. 1 ObchZ taková společnost, ve které alespoň dvě osoby podnikají pod společnou firmou a ručí za závazky společnosti společně a nerozdílně celým svým majetkem.

Komanditní společnost je podle § 93 odst. 1 ObchZ charakteristická tím, že jde o společnost, v níž jeden nebo více společníků ručí za závazky společnosti pouze do výše svého nesplaceného vkladu zapsaného v obchodním rejstříku (komanditisté) a jeden nebo více společníků ručí celým svým majetkem (komplementáři).

---

²¹ Dědič, J., Čech, P., Evropské právo společností, Praha, Polygon, 2004, str. 77.

Společnost s ručením omezeným je pak v § 105 odst. 1 ObchZ vymezena jako společnost, jejíž základní kapitál je tvořen vklady společníků a jejíž společníci ručí za závazky společnosti, dokud nebylo zapsáno splacení vkladů do obchodního rejstříku. Její společníci tak ručí společně a nerozdílně za závazky společnosti do výše souhrnu nesplacených částí vkladů všech společníků podle stavu zápisu v obchodním rejstříku (§ 106 odst. 2 ObchZ).

Akciovou společností je podle § 154 odst. 1 ObchZ společnost, jejíž základní kapitál je rozvržen na určitý počet akcií o určité jmenovité hodnotě. Společnost odpovídá za porušení svých závazků celým svým majetkem a akcionáři neručí za závazky společnosti.

2. Založení obchodní společnosti

2.1 Založení a vznik obchodní společnosti

Založení a vznik obchodní společnosti jsou dvě rozdílné fáze vznikání či vytváření obchodní společnosti. Vytváření obchodní společnosti je procesem, který se skládá z řady právních skutečností, které působí rozdílné právní následky, navíc se liší i pro jednotlivé právní formy obchodních společností. Je třeba odlišovat etapu, která spočívá v uzavření smlouvy a má obvyklé obligační účinky s tím spojené (dochází ke vzniku práv a povinností mezi smluvními stranami, aniž by nastaly nějaké právní následky vůči třetím osobám → fáze založení obchodní společnosti), od etapy, ve které již vzniká nový právní subjekt v podobě právnické osoby a působí i vůči třetím osobám mimo obchodní společnost (tedy vůči osobám odlišným od společníků → fáze vzniku obchodní společnosti).²²

Existuje několik různých modelů zakládání a následného vzniku právnických osob, neboť jednotlivé státy si obvykle vyhrazují určitou ingerenci, zejména z důvodů zajišťování bezpečnosti, kontroly, hospodářské regulace apod. Míra této ingerence a způsob jejího uplatňování se v různých právních řádech liší, přičemž se liší i u jednotlivých druhů právnických osob. K ingerenci dochází prostřednictvím legalizace a můžeme rozlišovat tři základní systémy legalizace,²³ které se postupem času vyvinuly:

- 1) Systém svobodného vytváření právnických osob – stát pouze stanoví obecné podmínky pro vytváření právnických osob, a to prostřednictvím právních norem. Založení právnické osoby ponechává na vůli zakladatelů, kteří odpovídají za dodržení stanovených podmínek. Stát dodržení těchto podmínek zvlášť nekontroluje, jeho ingerence se uplatní teprve v případě, že je namítnuto jejich nedodržení, zejména v soudním řízení. Společnost je tak založena a jako právnická osoba vzniká současně s podpisem společenské smlouvy, příp.

---

²² Pelikánová, I., Černá, S. Obchodní právo, Společnosti obchodního práva a družstva, 2. díl, Praha, ASPI, 2006, str. 78.

²³ Tamtéž, str. 31, 32.

schválením stanov. Tento systém se v českém právním řádu v současnosti neuplatňuje.

- 2) Normativní (či registrační) systém – také zde stát právními předpisy stanoví obecné podmínky zakládání právnických osob, zároveň však jejich dodržování podrobuje zvláštnímu úřednímu dohledu, který zpravidla provádí orgány vedoucí příslušné registry právnických osob. Tyto orgány rozhodnou o povolení zápisu právnické osoby do příslušného rejstříku pouze na základě zjištění, že při jejím zakládání byly dodrženy stanovené podmínky a postupy, přičemž teprve registrací (zapsáním do rejstříku) vzniká právnická osoba jako subjekt práva. Přitom však platí, že zakladatelé mají na zápis právnické osoby do rejstříku právní nárok, pokud při jejím zakládání dodrželi právem stanovená pravidla (v souvislosti s tím mají možnost podat opravný prostředek proti rozhodnutí, kterým byl návrh na zápis zamítnut). Tento systém se v ČR uplatňuje u všech forem obchodních společností (tedy u veřejné obchodní společnosti, komanditní společnosti, společnosti s ručením omezeným, akciové společnosti) a u družstev.
- 3) Koncesní systém – kromě dodržení právním řádem stanovených podmínek a postupů vyžaduje ke vzniku právnické osoby ještě zvláštní úřední rozhodnutí. Tímto rozhodnutím se uděluje státní povolení (koncese) ke vzniku právnické osoby; pravomoc k jeho vydání mají zpravidla orgány státní správy, a to na základě diskrece – tedy svého volného uvážení. Zakladatelé nemají právní nárok na udělení koncese, a to ani v případě, že dodrží veškeré stanovené podmínky. V ČR se tento systém v současnosti u obchodních společností neuplatňuje (české právo sice v určitých případech vyžaduje k založení a vzniku společnosti státní souhlas s určitým předmětem podnikání – např. u investičních fondů – nejde však o koncesní systém v uvedeném smyslu).

2.2 Způsob založení obchodní společnosti

Založení obchodní společnosti spočívá v uzavření zakladatelského dokumentu, tj. společenské smlouvy, respektive sepsání zakladatelské listiny (v případě, že obchodní zákoník připouští, aby společnost založil jediný zakladatel). Společenskou smlouvou se vždy zakládá veřejná obchodní společnost, komanditní společnost a společnost s ručením omezeným, pokud má tato dva a více zakladatelů. Zvláštním typem společenské smlouvy je zakladatelská smlouva o založení akciové společnosti.

Na uzavírání společenské smlouvy se aplikují obecná pravidla pro uzavírání smluv. Mimo jiné je tedy předpokladem uzavření smlouvy konsensus všech společníků, tedy objektivně seznatelná vůle stran směřující k uzavření smlouvy (smluvní konsens primárně zahrnuje vůli vedoucí k uzavření smlouvy, sekundárně pak vůli vedoucí k dohodě o obsahu smlouvy). Další náležitosti vyplývají z obecných ustanovení o uzavírání smluv v občanském a obchodním zákoníku. Občanský zákoník se aplikuje zejména pokud jde o posouzení způsobilosti smluvních stran k právním úkonům a splnění dalších náležitostí právního úkonu (tj. jeho dovolenost, vážnost, určitost, srozumitelnost a faktická možnost).

Nutno však zdůraznit, že vztahy týkající se obchodních společností (tedy vztahy mezi zakladateli, mezi společníkem a společností, jakož i mezi společníky navzájem, pokud se týkají jejich účasti na společnosti) jsou absolutními obchodními závazkovými vztahy ve smyslu § 261 odst. 3 písm. a) ObchZ a že se na ně tedy bez ohledu na povahu účastníků těchto závazkových vztahů plně vztahuje třetí část obchodního zákoníku, zejména obecná ustanovení o závazcích a uzavírání smluv. Předpokladem vzniku smlouvy tak není dohoda o celém obsahu smlouvy, jak to požaduje obecná úprava občanského zákoníku, ale postačí dohoda o podstatných částech smlouvy, jak to vyplývá z obchodního zákoníku (§ 269 odst. 1 ObchZ).

Obchodní zákoník také zakotvuje určitá zvláštní kontraktační pravidla v rámci obecných ustanovení o obchodních společnostech. Tak především v § 57 odst. 1 jsou stanoveny požadavky na formu společenské smlouvy. Písemná forma vyplývá z daného

ustanovení implicitně, neboť se zde požaduje podpis společenské smlouvy všemi zakladateli. Pravost podpisů zakladatelů přitom musí být úředně ověřena (úřední ověření pravosti podpisů – legalizaci – provádějí zejména notáři, obecní či městské úřady a zastupitelské úřady ČR). Přísnější režim se vztahuje na kapitálové společnosti, tj. společnost s ručením omezeným a akciovou společnost, neboť zde společenská smlouva (u a. s. zakladatelská smlouva) musí mít formu notářského zápisu (jde o notářský zápis o úkonu). Pokud jde o založení jednočlenné obchodní společnosti, která představuje výjimku ze smluvní povahy obchodních společností, tak k němu z povahy věci nedochází uzavřením smlouvy, ale na základě jednostranného právního úkonu jediného zakladatele, tj. zakladatelskou listinou. Podle ustanovení § 57 odst. 3 ObchZ musí zakladatelská listina obsahovat stejné podstatné části jako společenská smlouva a musí mít formu notářského zápisu.

K založení veřejné obchodní společnosti, komanditní společnosti a společnosti s ručením omezeným dochází okamžikem účinnosti společenské smlouvy. Přitom společenská smlouva nabývá účinnosti dnem svého uzavření, ledaže by zakladatelé odložili účinnost smlouvy na dobu pozdější. K založení akciové společnosti²⁴ však pouhé uzavření zakladatelské smlouvy a její vyhotovení ve formě notářského zápisu nestačí. Aby se zakladatelská smlouva akciové společnosti stala účinnou, musí být splněny další zákonné podmínky, které se liší podle toho, zda jde o založení akciové společnosti na základě veřejné nabídky akcií (tzv. sukcesivní založení), nebo jde o založení bez veřejné nabídky akcií (tzv. simultánní založení).

Založení akciové společnosti na základě veřejné nabídky akcií upravuje obchodní zákoník v § 164 až 171 a skládá se z několika relativně samostatných kroků. Tak především je třeba uzavřít zakladatelskou smlouvu či sepsat zakladatelskou

---

²⁴ Problematika založení akciové společnosti není předmětem právní úpravy jen národních právních řádů, nýbrž je upravována i na komunitární úrovni, konkrétně se jedná o druhou směrnici Rady ze dne 13. 12. 1976, č. 77/91/EHS, o koordinaci ochranných opatření, která jsou na ochranu zájmů společníků a třetích osob vyžadována v členských státech od společností ve smyslu čl. 58 druhého pododstavce SES při zakládání akciových společností a při udržování a změně jejich základního kapitálu, za účelem dosažení rovnocennosti těchto opatření. Směrnice zejména upravuje náležitosti zakládacího aktu společnosti, minimální výši základního kapitálu, nepeněžitě vklady a způsob jejich ocenění, nabývání vlastních akcií aj.

listinu.²⁵ Dále musí dojít ke schválení prospektu cenného papíru emitenta Českou národní bankou, teprve poté lze uveřejnit veřejnou nabídku akcií. Následuje upisování akcií a jakmile dojde k účinnému upsání navrhovaného základního kapitálu (§ 169, 170 ObchZ), zakladatelé svolají ustavující valnou hromadu, která rozhoduje o založení společnosti, schvaluje stanovy společnosti a volí orgány společnosti. K založení akciové společnosti tak dochází až rozhodnutím ustavující valné hromady.

Založení akciové společnosti bez veřejné nabídky akcií je upraveno v § 172 ObchZ. K založení zde postačuje uzavření zakladatelské smlouvy či sepsání zakladatelské listiny, přičemž se nevyžaduje schválení prospektu emitenta, ani se nekoná upisování akcií či ustavující valná hromada. Právní postavení ustavující valné hromady mají podle ustanovení § 172 odst. 2 ObchZ zakladatelé (zakladatel) a rozhodnutí, která jinak přijímá ustavující valná hromada, musí být obsažena v zakladatelské smlouvě.

Důvodem odlišnosti společenské smlouvy o založení veřejné obchodní společnosti, společnosti s ručením omezeným či komanditní společnosti a zakladatelské smlouvy o založení akciové společnosti je zejména funkce těchto smluv. Funkcí společenské smlouvy je založení společnosti a úprava vnitřních vztahů mezi společníky a společností a vztahů mezi společníky navzájem po vzniku společnosti. Význam společenské smlouvy trvá po celou dobu existence společnosti, není omezen jen na založení společnosti. Naproti tomu funkcí zakladatelské smlouvy je pouze založení společnosti.²⁶ Vztahy mezi společníky (akcionáři) a společností a vztahy mezi společníky navzájem po vzniku společnosti upravují stanovy společnosti, nikoli zakladatelská smlouva. Návrh stanov je však povinnou součástí zakladatelské smlouvy.

---

²⁵ Přitom zakladatelská listina není nutně spojena s jednočlennou společností. Při založení akciové společnosti na základě veřejné nabídky akcií jediným zakladatelem, sepiše tento zakladatel zakladatelskou listinu a poté následuje upisování akcií. Založená společnost tak nebude jednočlenná a smlouva bude nahrazena upsáním akcií a následným rozhodnutím ustavující valné hromady. Viz Pelikánová, I., Černá, S. Obchodní právo, Společnosti obchodního práva a družstva, 2. díl, Praha, ASPI, 2006, str. 79.

²⁶ Eliáš, K., Bartošíková, M., Pokorná J. a kol., Kurs obchodního práva, Právnícké osoby jako podnikatelé, 5. vydání, Praha, C. H. Beck, 2005, str. 13.
Dědič, J. a kol., Obchodní zákoník, Komentář, 1. díl, Praha, Polygon, 2002, str. 348.

2.3 Zakladatelé obchodních společností

Zakladateli obchodních společností mohou být podle českého právního řádu jak osoby fyzické, tak osoby právnické, a to české i zahraniční. Osobní obchodní společnosti (tedy veřejná obchodní společnost a komanditní společnost) musí být založeny nejméně dvěma osobami (není rozhodující, zda jde pouze o osoby fyzické, nebo právnické, či jejich kombinace). V případě veřejné obchodní společnosti tento požadavek vyplývá z ustanovení § 76 odst. 1 ObchZ, u komanditní společnosti se dovozuje z § 93 odst. 1 ObchZ, neboť jedna a tatáž osoba nemůže být současně dvěma společníky jedné právnické osoby, tedy nemůže být současně komanditistou i komplementářem, jak to ostatně vyplývá i z judikatury.²⁷ Právní skutečností zakládající osobní obchodní společnost je tak vždy smlouva.

Naproti tomu kapitálové obchodní společnosti (tedy společnost s ručením omezeným a akciová společnost) mohou být založeny i jediným zakladatelem. Pro společnost s ručením omezeným tak stanoví § 105 odst. 2 ObchZ, ze kterého lze dovést, že jediným zakladatelem může být jak osoba fyzická, tak osoba právnická.²⁸ Zároveň ale obchodní zákoník stanoví určitá omezení spočívající zejména v tom, že jedna fyzická osoba může být jediným společníkem nejvýše tří společností s ručením omezeným. Dále pak společnost s ručením omezeným, která má jediného společníka, nemůže být jediným zakladatelem ani jediným společníkem jiné společnosti s ručením omezeným. Ustanovení § 105 odst. 3 ObchZ pak stanoví kvantitativní omezení spočívající v tom, že společnost s ručením omezeným může mít nejvíce padesát společníků.

Založení akciové společnosti jediným zakladatelem umožňuje § 162 odst. 1 ObchZ, ovšem pouze za předpokladu, že jde o právnickou osobu. Jediná fyzická osoba

---

²⁷ Např. Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 23. 6. 1999, spisová značka 7 Cmo 629/98, Soudní rozhledy, č. 6/2000, str. 172.

²⁸ Povinnost umožnit založení společnosti s ručením omezeným i jen jediným zakladatelem ukládá též komunitární právo, původně tuto povinnost stanovila dvanáctá směrnice Rady č. 89/667/EHS, která však byla s účinností od 21. 10. 2009 zrušena a nahrazena směrnicí Evropského parlamentu a Rady č. 2009/102/ES, v oblasti práva společností o společnostech s ručením omezeným s jediným společníkem.

tedy akciovou společností založit nemůže. Ovšem není vyloučeno, aby se v průběhu existence akciové společnosti soustředily všechny akcie v rukou jediné fyzické osoby, tato skutečnost tedy nezakládá neplatnost společnosti a není ani důvodem pro její zrušení soudem. V případě založení obchodní společnosti jedinou osobou je právní skutečností zakládající obchodní společnost zakladatelská listina.

Zakladatelem osobní obchodní společnosti však nemůže být kdokoli. Především je třeba respektovat pravidlo vyjádřené v § 56 odst. 4 ObchZ, podle něhož fyzická nebo právnická osoba může být společníkem s neomezeným ručením pouze v jedné obchodní společnosti. V případě veřejné obchodní společnosti dále § 76 odst. 2 ObchZ stanoví, že společníkem může být (od 1. 1. 2001)²⁹ pouze fyzická osoba, která splňuje všeobecné podmínky provozování živnosti podle zvláštního právního předpisu a u níž není dána překážka provozování živnosti stanovená zvláštním právním předpisem, a to bez ohledu na předmět podnikání společnosti. Pokud je společníkem právnická osoba, pak vykonává práva a povinnosti spojená s účastí ve společnosti její statutární orgán, popřípadě jím pověřený zástupce, který splňuje podmínky stanovené § 76 odst. 2 ObchZ. Tytéž podmínky se podle § 93 odst. 2 a 3 ObchZ vztahují na komplementáře v komanditní společnosti (tedy na společníky komanditní společnosti, kteří za její závazky ručí celým svým majetkem). Zpřísněné požadavky na tyto společníky osobních obchodních společností vyplývají z toho, že každý z nich může být ze zákona statutárním orgánem a jako takový musí být podroben uvedeným podmínkám.

Všeobecné podmínky provozování živnosti fyzickými osobami pak vymezuje živnostenský zákon ve svém § 6 odst. 1; jsou jimi dosažení věku 18 let, způsobilost k právním úkonům a bezúhonnost. Za bezúhonného se přitom pro účely živnostenského zákona podle § 6 odst. 2 ŽZ nepovažuje ten, kdo byl pravomocně odsouzen

- a) pro trestný čin spáchaný úmyslně, ať již samostatně nebo v souběhu s jinými trestnými činy, a byl mu uložen nepodmíněný trest odnětí svobody v trvání nejméně jednoho roku, nebo

---

²⁹ Novela obchodního zákoníku provedená zákonem č. 370/2000 Sb., tuto podmínku s účinností od 1. 1. 2001 stanovila jak pro společníky veřejné obchodní společnosti, tak pro komplementáře v komanditní společnosti. Podle ustanovení čl. VIII bod 36 zákona se však tato podmínka nevztahuje na ty osoby, které byly těmito společníky k 1. 1. 2001, ledaže po tomto datu tuto způsobilost ztratily.

- b) pro trestný čin spáchaný úmyslně, na který se nevztahuje vymezení pod písmenem a), jestliže byl tento trestný čin spáchán v souvislosti s podnikáním.

To však neplatí, pokud se na dotčeného hledí, jako by nebyl odsouzen.

Překážky provozování živnosti vymezuje § 8 ŽZ, z něhož vyplývá, že živnost nemůže provozovat fyzická či právnická osoba, na jejíž majetek byl prohlášen konkurs, a to ode dne prodeje podniku jedinou smlouvou v rámci zpeněžení majetkové podstaty, nebo ode dne nabytí právní moci rozhodnutí, kterým soud ukončil provozování podniku (resp. ode dne uvedeného v rozhodnutí jako den ukončení provozování podniku). Další překážkou provozování živnosti je zamítnutí insolvenčního návrhu proto, že majetek dlužníka nebude postačovat k úhradě nákladů insolvenčního řízení, nebo zrušení konkursu proto, že majetek dlužníka je zcela nepostačující k uspokojení věřitelů, tyto překážky platí pouze po dobu 3 let od právní moci rozhodnutí a za určitých podmínek je může živnostenský úřad prominout. Překážkou je též uložení trestu či sankce zákazu činnosti týkající se provozování živnosti v oboru či příbuzném oboru po dobu trvání tohoto zákazu, nebo zrušení živnostenského oprávnění podle § 58 odst. 2 až 4 ŽZ.

Zakladatel se může nechat při uzavírání společenské smlouvy zastoupit zmocněncem. Na tyto případy se vztahuje ustanovení § 31 a násl. ObčZ a speciální úprava vyplývající z § 57 odst. 2 ObchZ. Obchodní zákoník zde pro zastoupení při uzavírání společenské smlouvy stanoví zvláštní náležitost plné moci nad rozsah stanovený občanským zákoníkem, a to požadavek úředního ověření podpisu zmocnitele na plné moci (což odpovídá požadavku úředního ověření podpisů zakladatelů na společenské smlouvě a přispívá ke zvýšení právní jistoty jak společníků, tak třetích osob)³⁰. Plná moc se pak přiloží ke společenské smlouvě. Plná moc k uzavření společenské smlouvy je přitom speciální plnou mocí, tedy nemůže být nahrazena generální plnou mocí (ledaže by obsahovala výslovné zmocnění k uzavření konkrétní společenské smlouvy) ani prokurou.³¹

---

³⁰ Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa M. a kol., Obchodní zákoník, Komentář, 12. vydání, Praha, C. H. Beck, 2009, str. 216.

Eliáš, K., Bartošíková, M., Pokorná J. a kol., Kurs obchodního práva, Právnické osoby jako podnikatelé, 5. vydání, Praha C. H. Beck, 2005, str. 14.

³¹ Pokorná, J., Kovařík, Z., Čáp Z. a kol., Obchodní zákoník, Komentář, 1. díl, Praha, Wolters Kluwer ČR, 2009, str. 279.

Protože § 57 odst. 2 ObchZ se výslovně zmiňuje pouze o zastoupení při uzavírání společenské smlouvy, objevují se pochybnosti, zda se mohou nechat zastoupit i zakladatelé akciové společnosti při uzavírání zakladatelské smlouvy. Logickým výkladem však lze dospět k závěru, že § 57 odst. 2 ObchZ se vztahuje i na zastoupení při uzavírání zakladatelské smlouvy a tedy že toto zastoupení je možné. Stejně jako v případě zastoupení při uzavírání společenské smlouvy musí být podpis zmocnitele na plné moci úředně ověřen. Vyplývá to z toho, že zakladatelská smlouva plní stejný účel jako smlouva společenská, přičemž zakladatelskou smlouvu společně se stanovami lze považovat za společenskou smlouvu akciové společnosti.³²

2.4 Náležitosti zakladatelského dokumentu

Obchodní zákoník stanoví obligatorní náležitosti dokumentů, jimiž dochází k založení obchodních společností. Tyto náležitosti neupravuje obecně, ale vždy v rámci právní úpravy konkrétní obchodní společnosti. Společníci mohou další náležitosti stanovit dohodou.

Pokud by některá z těchto obligatorních náležitostí ve smlouvě chyběla, bylo by nutné, pokud přes tento nedostatek došlo k zápisu společnosti do obchodního rejstříku a tedy ke vzniku společnosti, aplikovat § 68a ObchZ o neplatnosti společnosti (viz dále). Dokud ještě nedošlo k zápisu společnosti do obchodního rejstříku, lze uplatnit vadu smlouvy jako překážku zápisu (může být také důvodem pro podání opravného prostředku proti rozhodnutí o zápisu); k vadám smlouvy je nadto povinen přihlídnout samotný rejstříkový soud při vyřizování návrhu na zápis společnosti do obchodního rejstříku a měl by tedy návrh zamítnout (neboť v případě chybějící obligatorní náležitosti je smlouva neplatná a nedošlo tak k založení společnosti). Podstatou a účelem rejstříkového řízení je totiž právě kontrola toho, zda byly splněny všechny zákonné podmínky vzniku obchodní společnosti.

---

³² Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa M. a kol., Obchodní zákoník, Komentář, 12. vydání, Praha, C. H. Beck, 2009, str. 216.

Náležitostí, která musí být obsažena v každém zakladatelském dokumentu, je určení firmy a sídla obchodní společnosti. Pokud jde o firmu, její volba závisí na rozhodnutí zakladatelů, ovšem musí přitom respektovat požadavky firemního práva (zejména § 8 až 12 ObchZ)³³ a níže uvedená ustanovení obchodního zákoníku týkající se dodatku obchodní firmy, který označuje právní formu společnosti. Výběr dodatku je ponechán na zakladatelích, jakmile je však firma zapsána do obchodního rejstříku, nelze jednotlivé dodatky zaměňovat a společnost musí používat firmu v podobě zapsané do obchodního rejstříku. Při určení sídla se pak vychází z § 19c ObčZ, podle něhož v případě, že se právnická osoba zapisuje do veřejného rejstříku, jímž je i obchodní rejstřík, postačí, uvedou-li zakladatelé v zakladatelském dokumentu název obce, kde je sídlo společnosti, a plnou adresu sídla sdělí až při podání návrhu na zápis společnosti do obchodního rejstříku. Přitom se každý může dovolat skutečného sídla společnosti a společnost navíc nemůže proti tomu, kdo se dovolá sídla zapsaného v obchodním rejstříku namítat, že její skutečné sídlo je jinde. Povinnost zapsat do obchodního rejstříku skutečné místo podnikání pak vyjadřuje § 2 odst. 3 ObchZ.

2.4.1 Veřejná obchodní společnost

K založení veřejné obchodní společnosti dochází vždy dvoustranným či vícestranným právním úkonem – společenskou smlouvou. Obligatorní náležitosti společenské smlouvy stanoví obchodní zákoník v § 78 odst. 1. Jsou jimi:

- firma a sídlo společnosti,
- určení společníků (uvedením firmy či názvu a sídla právnické osoby nebo jména a bydliště fyzické osoby),
- předmět podnikání společnosti.

Podle § 77 ObchZ musí firma obsahovat označení „veřejná obchodní společnost“, příp. jej lze nahradit zkratkou „veř. obch. spol.“ nebo „v. o. s.“. V případě, že firma obsahuje jméno alespoň jednoho ze společníků, postačí dodatek „a spol.“.

---

³³ Např. Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa M. a kol., Obchodní zákoník, Komentář, 12. vydání, Praha, C. H. Beck, 2009, str. 20 až 34.

V závislosti na vůli společníků může společenská smlouva obsahovat i další klauzule. Obchodní zákoník totiž připouští u veřejné obchodní společnosti značně široký rozsah smluvní volnosti (mohou např. ve smlouvě připustit dědění podílu, čímž zabrání zrušení společnosti smrtí společníka, mohou se zavázat k poskytnutí vkladů, upravit další důvody zrušení společnosti nad zákonnou úpravu aj.).

2.4.2 Komanditní společnost

Pro založení komanditní společnosti platí s drobnými odchylkami právní úprava založení veřejné obchodní společnosti. Založení komanditní společnosti je možné výlučně uzavřením společenské smlouvy, jejíž obligatorní náležitosti stanoví § 94 ObchZ. Společenská smlouva tak musí obsahovat:

- firmu a sídlo společnosti,
- určení společníků (stejným způsobem jako u veřejné obchodní společnosti),
- předmět podnikání,
- určení, kteří společníci jsou komplementáři a kteří komanditisté,
- výši vkladu každého komanditisty.

Podle § 95 pak musí firma společnosti obsahovat označení „komanditní společnost“, nebo zkratku „kom. spol.“ či „k. s.“. Je vhodné zdůraznit, že obsahuje-li firma jméno komanditisty, ručí tento komanditista za závazky společnosti jako komplementář.

2.4.3 Společnost s ručením omezeným

Právní skutečností zakládající společnost s ručením omezeným je společenská smlouva. Pouze v případě, kdy společnost má jediného zakladatele, je to zakladatelská listina (ta musí obsahovat stejné podstatné náležitosti jako společenská smlouva, viz §

57 odst. 3 ObchZ). Obligatorní náležitosti společenské smlouvy podle § 110 odst. 1 ObchZ tvoří:

- firma a sídlo společnosti,
- určení společníků,
- předmět podnikání (činnosti),
- výše základního kapitálu a výše vkladu každého společníka včetně způsobu a lhůty splácení vkladu,
- jména a bydliště prvních jednatelů společnosti, způsob jakým jednají jménem společnosti,
- jména a bydliště členů první dozorčí rady, pokud se zřizuje,
- určení správce vkladu a
- další údaje, které obchodní zákoník vyžaduje.

Firma společnosti pak musí podle § 107 ObchZ obsahovat označení „společnost s ručením omezeným“, postačí však i zkratka „spol. s r. o.“ nebo „s. r. o.“.

2.4.4 Akciová společnost

Akciová společnost může být obdobně jako společnost s ručením omezeným založena zakladatelskou smlouvou (v případě založení dvěma či více zakladateli), nebo zakladatelskou listinou (založení společnosti jediným zakladatelem). Podle § 163 odst. 1 ObchZ musí zakladatelská smlouva či listina obsahovat:

- firmu, sídlo a předmět podnikání (činnosti),
- navrhovaný základní kapitál,
- počet akcií a jejich jmenovitou hodnotu, podobu, v níž budou akcie vydány, jakož i určení, zda akcie budou znít na jméno nebo na majitele, popř. kolik akcií bude znít na jméno a kolik na majitele. Mají-li být vydány akcie různých druhů jejich název a popis práv s nimi spojených, popř. údaj o omezení převoditelnosti akcií na jméno,
- kolik akcií který zakladatel upisuje, za jaký emisní kurs, způsob a lhůtu pro splacení emisního kursu a jakým vkladem bude emisní kurs splacen,

- splácí-li se emisní kurs akcií nepeněžitými vklady i určení předmětu nepeněžitého vkladu a způsobu jeho splacení, počet, jmenovitou hodnotu, podobu, formu a druh akcií, jež se vydají za tento nepeněžitý vklad,
- alespoň přibližnou výši nákladů, které v souvislosti se založením společnosti vzniknou,
- určení správce vkladu podle § 60 odst. 1,
- má-li být alespoň část akcií vydána na základě veřejné nabídky akcií i údaje uvedené v odstavci 2 písm. a) až g),
- návrh stanov.

V případě založení společnosti na základě veřejné nabídky akcií je podmínkou platného založení společnosti podle § 163 odst. 2 ObchZ schválení prospektu cenného papíru Českou národní bankou. Veřejná nabídka akcií pak musí kromě údajů obligatorních pro zakladatelskou smlouvu či listinu obsahovat též náležitosti stanovené v § 163 odst. 2 písm. a) až i) ObchZ.

Firma společnosti musí v souladu s § 154 odst. 2 ObchZ obsahovat označení „akciová společnost“ nebo zkratku „akc. spol.“ či „a. s.“.

3. Jednání jménem obchodní společnosti před jejím vznikem

3.1 Specifika jednání jménem společnosti před jejím vznikem

Období mezi založením a vznikem obchodní společnosti představuje specifické časové období, kdy společnost, ačkoli již je založena, doposud neexistuje jako subjekt práva. V této fázi své existence, pokud již došlo k uzavření společenské smlouvy, je společnost pouze smlouvou, smluvním závazkovým vztahem, který v souladu s principy obligačního práva působí zásadně jen mezi smluvními stranami a nemá žádné právní účinky vůči třetím osobám.³⁴ Rovněž v tomto období je však zapotřebí činit určité právní úkony, a to zejména takové, které směřují ke vzniku společnosti. Proto je nezbytné vytvořit právní konstrukci, která umožní organizačnímu útvaru, který doposud nemá právní subjektivitu, aby jednal, připravil svůj vznik i další fungování. Přitom je ale třeba zajistit ochranu třetích osob, které jednají s dosud nevzniklou společností, tedy zajistit ochranu té smluvní strany, která vstupuje do závazkového právního vztahu s osobou jednající jménem dosud právně neexistujícího subjektu.

Obchodní zákoník ve svém § 64 upravuje jednání jménem obchodní společnosti před jejím vznikem, tedy před zápisem společnosti do obchodního rejstříku. Dané ustanovení bylo důsledkem implementace první směrnice Rady ze dne 9. března 1968, č. 68/151/EHS, o koordinaci ochranných opatření, která jsou na ochranu zájmů společníků a třetích osob vyžadována v členských státech od společností ve smyslu čl. 58 druhého pododstavce SES, za účelem dosažení rovnocennosti těchto opatření. Tato směrnice však byla několikrát podstatně změněna; za účelem srozumitelnosti a přehlednosti právní úpravy tak došlo k jejímu zrušení a nahrazení směrnicí Evropského parlamentu a Rady ze dne 16. září 2009, č. 2009/101/ES, o koordinaci ochranných opatření, která jsou na ochranu zájmů společníků a třetích osob vyžadována v členských státech od společností ve smyslu čl. 48 druhého pododstavce SES, za účelem dosažení rovnocennosti těchto opatření. Jednání jménem společnosti před jejím vznikem tak v současném znění upravuje kapitola 3, čl. 8 směrnice, podle něhož

---

³⁴ Pelikánová, I., Černá, S. Obchodní právo, Společnosti obchodního práva a družstva, 2. díl, Praha, ASPI, 2006, str. 87.

v případě, že byly provedeny úkony jménem společnosti před jejím vznikem a pokud společnost nepřevzme závazky vyplývající z těchto úkonů, odpovídají za takové závazky bez omezení společně a nerozdílně osoby, které jednaly, pokud není dohodnuto jinak. Obchodní zákoník tuto problematiku upravuje v souladu se směrnicí, nad rozsah směrnice však stanoví lhůtu, v níž musí společníci, resp. příslušný orgán společnosti schválit jednání učiněná před vznikem společnosti, aby z těchto jednání byla zavázána sama společnost (a to od počátku), jinak zůstávají zavázány osoby, které jménem v té době neexistující společnosti jednaly. Česká právní úprava dále na rozdíl od směrnice nepřipouští, aby jednající osoby dohodou vyloučili svou solidární odpovědnost (tuzemská právní úprava je tak na rozdíl od komunitárního práva přísnější, to však neznamená, že by s ním nebyla v souladu).

Platná právní úprava obsažená v § 64 ObchZ umožňuje, aby jménem předspolečnosti (dosud neexistující společnosti), tj. pod její budoucí firmou, jednal kdokoli. Jde o významnou změnu oproti právnímu stavu před 1. 1. 2001,³⁵ neboť podle tehdejší právní úpravy mohli jednat jménem společnosti před jejím vznikem pouze zakladatelé, navíc byli omezeni v tom směru, že muselo jít o jednání související se vznikem společnosti,³⁶ jinak šlo o neplatný právní úkon. Podle platné právní úpravy však jménem dosud právně neexistujícího subjektu mohou jednat i jiné osoby než zakladatelé, nadto tak mohou činit nejen v období mezi založením a vznikem společnosti, ale i před samotným založením obchodní společnosti.³⁷ Zároveň obchodní zákoník stanoví, že v pokud bude jménem dosud nevzniklé společnosti jednat jakákoli osoba, je z takového jednání zavázána ona sama. Bude-li v takovém případě jednat více osob, jsou z takového jednání zavázány solidárně (tj. společně a nerozdílně) všechny tyto osoby. Je tedy nezbytné zdůraznit, že pokud jednající osoba, ať již jde o zakladatele nebo kohokoli jiného, jedná jménem společnosti, jde vždy o jednání platné bez ohledu

---

³⁵ K tomuto datu nabyla účinnosti novela obchodního zákoníku provedená zákonem č. 370/2000 Sb. (zde jde konkrétně o čl. I, bod 53 zákona). Další významné změny oproti předchozí právní úpravě přinesly též novely učiněné zákonem č. 501/2001 Sb. a zákonem č. 308/2002 Sb.

³⁶ V tomto směru existuje bohatá judikatura, vymezující která jednání lze považovat za související se vznikem společnosti a která nikoli. Z usnesení Nejvyššího soudu ČR viz např. usnesení ze dne 21. 2. 2001, sp. zn. 32 Cdo 2767/2000, usnesení ze dne 18. 4. 2000, sp. zn. 33 Cdo 69/99, dále usnesení ze dne 29. 8. 2001, sp. zn. 29 Odo 30/2001 aj. Podmínka souvislosti jednání se vznikem společnosti se uplatňovala v modifikované podobě až do 31. 12. 2001, kdy nabyla účinnosti novela provedená zákonem č. 501/2001 Sb.

³⁷ Blíže např. Hejda, J., Předběžná společnost, Právní rádce, č. 1/2004, str. 31 a násl.

na to, zda daná osoba jedná jménem založené společnosti právem, či nikoliv.³⁸ Účastníkem právního úkonu z takového jednání je přitom vždy jednající osoba, nikoli obchodní společnost, jejímž jménem byl právní úkon učiněn.

Jednání jménem obchodní společnosti uskutečněné před jejím vznikem tak samo o sobě tuto společnost ani po jejím vzniku nezavazuje. K tomu, aby osoby, které jednaly jménem předspolečnosti, přestaly být zavázány z těchto jednání, je nezbytné, aby společníci, resp. příslušný orgán společnosti, schválili takovéto jednání v zákonné lhůtě tří měsíců od vzniku společnosti. Pokud dojde ke schválení ve stanovené lhůtě, platí, že z těchto jednání byla od počátku (ex tunc) zavázána dotčená obchodní společnost (tzn. i v době, kdy neexistovala)³⁹. Avšak v případě, že společníci či orgán společnosti tato jednání neschválí nebo zmeškají lhůtu, zůstanou z jednání zavázány osoby, které jednaly jménem společnosti před jejím vznikem. Jedná se opět o podstatnou změnu právní úpravy oproti stavu před 1. 1. 2001, neboť před tímto datem se nevyžadovalo aktivní jednání společnosti k převzetí závazků učiněných jejím jménem před jejím vznikem, ale postačovalo, aby společnost takové jednání ve stanovené lhůtě neodmítla.⁴⁰

3.2 Schvalování jednání uskutečněných před vznikem společnosti

Schválení jednání, která byla učiněna jménem obchodní společnosti před jejím vznikem, předchází vyhotovení seznamu takovýchto jednání. Podle ustanovení § 64 odst. 2 ObchZ jsou zakladatelé společnosti povinni pořídit seznam jednání učiněných před vznikem společnosti a předložit jej ke schválení společníkům nebo orgánu oprávněnému je schválit, a to tak, aby mohla být dodržena lhůta stanovená ke schválení (tedy tři měsíce od vzniku společnosti). V případě, že zakladatelé tuto povinnost poruší, odpovídají společně a nerozdílně věřitelům za škodu, která jim v důsledku toho vznikne. Jedná se o odpovědnost za škodu podle obchodního zákoníku (podle

---

³⁸ Bartošiková, M., Období mezi založením a vznikem společnosti, Obchodní právo, č. 9/2001, str. 37.

³⁹ Eliáš, K., Bartošiková, M., Pokorná J. a kol., Kurs obchodního práva, Právnícké osoby jako podnikatelé, 5. vydání, Praha, C. H. Beck, 2005, str. 16.

⁴⁰ Jde opět o novelu provedenou zákonem č. 370/2000 Sb.

§ 757 ObchZ ve spojení s § 373 a násl. ObchZ). Poněkud problematické však může být zařazení do seznamu takových jednání, která byla učiněna jinými osobami než zakladateli. Zde je v zájmu jednající osoby, aby takové své jednání včas oznámila některému ze zakladatelů, jinak z tohoto jednání zůstane zavázána ona sama. V případě, že své jednání neoznámí a to se tedy nedostane do seznamu, budou zakladatelé odpovídat za případnou škodu věřitelům z titulu nesplnění své povinnosti pořádat seznam všech jednání učiněných před vznikem společnosti. Na osobách, které své jednání neohlásily, se pak budou moci zakladatelé domáhat náhrady škody pouze podle § 415 ObčZ, který upravuje obecnou prevenční povinnost.⁴¹

Ke schválení jednání uskutečněných před vznikem obchodní společnosti jsou oprávněni buď společníci, nebo příslušný orgán společnosti. Pokud jde o veřejnou obchodní společnost, platná právní úprava vychází z § 79 odst. 2 ObchZ, z něhož lze dovodit, že taková jednání schvalují všichni společníci, nestanoví-li společenská smlouva, že postačí souhlas většiny společníků.

U komanditní společnosti mohou podle § 97 odst. 2 ObchZ schválit jednání učiněná před vznikem společnosti pouze komplementáři společně s komanditisty, a to většinou hlasů, ledaže by společenská smlouva stanovila něco jiného.

U společnosti s ručením omezeným i u akciové společnosti spadá schvalování jednání uskutečněných před vznikem společnosti do působnosti valné hromady (viz § 125 odst. 1 písm. a) ObchZ pro společnost s ručením omezeným a § 187 odst. 1 písm. l) ObchZ pro akciovou společnost).

Jakmile dojde ke schválení jednání učiněných před vznikem společnosti, je statutární orgán společnosti v souladu s § 64 odst. 3 ObchZ povinen bez zbytečného odkladu oznámit tuto skutečnost účastníkům závazkových vztahů, které vznikly z těchto jednání. Pokud by svou oznamovací povinnost porušil, dochází ke vzniku odpovědnosti za škodu tímto způsobenou.

---

⁴¹ Bartošiková, M., K některým stále sporným otázkám založení a vzniku obchodních společností, Bulletin advokacie, č. 5/2005, str. 11.

3.3 Speciální právní úprava jednání před vznikem společnosti

Obchodní zákoník kromě obecného ustanovení upravujícího jednání jménem obchodní společnosti před jejím vznikem obsahuje i speciální právní úpravu týkající se této problematiky u jednotlivých forem obchodních společností. V souladu se zásadou *lex specialis derogat lex generalis* má tato speciální právní úprava přednost před úpravou obecnou. Jedná se zejména o určení osob oprávněných k podání a k podpisu návrhu na zápis obchodní společnosti do obchodního rejstříku. Na rozdíl od obecné úpravy jednání jménem předspolečnosti, návrh na zápis společnosti do obchodního rejstříku nemůže podat kdokoli, ale pouze osoby k tomu určené zákonem.⁴²

Návrh na zápis veřejné obchodní společnosti do obchodního rejstříku podepisují a podávají podle § 78 odst. 2 ObchZ všichni společníci, přičemž tak činí vlastním jménem a nikoli jménem založené společnosti.⁴³

U komanditní společnosti podle § 96 ObchZ taktéž podepisují a podávají návrh na zápis společnosti do obchodního rejstříku všichni společníci, tj. komanditisté i komplementáři, svým jménem.

Pokud jde o společnost s ručením omezeným, tak podle ustanovení § 112 ObchZ podepisují a podávají návrh na zápis společnosti do obchodního rejstříku všichni jednatelé svým jménem.⁴⁴

U akciové společnosti podává návrh v souladu s § 175 ObchZ představenstvo a podepisují ho všichni členové představenstva. Navrhovatelem je zde představenstvo

---

⁴² Bartošíková, M., Období mezi založením a vznikem společnosti, Obchodní právo, č. 9/2001, str. 36 až 38.

⁴³ Eliáš, K., Bartošíková, M., Pokorná J. a kol., Kurs obchodního práva, Právnícké osoby jako podnikatelé, 5. vydání, Praha, C. H. Beck, 2005, str. 17.

Objevují se však i názory, že společníci (u veřejné obchodní společnosti, komanditní společnosti i společnosti s ručením omezeným) jednají jako zákonní zmocněnci založené společnosti, tedy jejím jménem. Z praktického hlediska však nemá řešení této otázky zásadní význam (např. Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa M. a kol., Obchodní zákoník, Komentář, 12. vydání, Praha, C. H. Beck, 2009, str. 301, 358).

⁴⁴ Problematikou osoby oprávněné k podání návrhu na zápis společnosti s ručením omezeným do obchodního rejstříku se zabýval i Vrchní soud v Praze ve svém usnesení ze dne 20. 2. 2003, spisová značka 7 Cmo 732/2001.

jako orgán, nikoli jeho jednotliví členové, jak vyplývá i z ustálené judikatury (např. usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 2. 8. 1998, spisová značka 7 Cmo 643/98, podle něhož podání návrhu na zápis akciové společnosti do obchodního rejstříku pouze zakladatelem vede nutně k zamítnutí takového návrhu pro nedostatek aktivní věcné legitimace navrhovatele. Oprávněným k podání takového návrhu je ze zákona pouze celé představenstvo coby subjekt a nikoli jednotliví členové představenstva, ti návrh pouze podepisují).

Další zvláštní úpravou jednání jménem společnosti před jejím vznikem, avšak teprve poté, co byla společnost založena, je úprava správy a splacení vkladů před vznikem společnosti, obsažená v § 60 ObchZ. Správcem splacených vkladů nebo jejich částí může být zakladatel, který je tím pověřen společenskou či zakladatelskou smlouvou. Pokud jde o peněžitý vklad, může být správou pověřena též banka, ačkoli není zakladatelem. Podle obchodního zákoníku může správce vkladu činit v období mezi založením a vznikem společnosti určité úkony, zejména uzavírá smlouvu o zřízení zvláštního účtu u banky, se zakladateli uzavírá smlouvu o vkladu (§ 60 odst. 2 ObchZ). Je povinen převzít nepeněžité vklady, pečovat o ně, činit právní úkony potřebné k zachování a udržení předmětu vkladu aj. Přitom je správce vkladu v obchodním závazkovém vztahu k zakladatelům společnosti (jde o absolutní obchod ve smyslu § 261 odst. 3 písm. g) ObchZ). Smlouva o vkladu uzavíraná správcem vkladu musí zajistit dohled správce vkladu nad nepeněžitým plněním až do vzniku společnosti. Na správu vkladů lze přiměřeně použít právní úpravu smlouvy mandátní, neboť podle § 576 ObchZ se ustanovení § 567 až 575 použijí přiměřeně i v případech, kdy je povinnost podle jiných ustanovení obchodního zákoníku zařídit určitou záležitost na účet jiného, ledaže z těchto jiných ustanovení plyne něco jiného. Za takovou záležitost lze považovat i povinnost spravovat vklad.⁴⁵

Pokud je nutné v době od splacení vkladu do vzniku společnosti činit právní úkony v souvislosti s péčí o splacený vklad (např. v případě, kdy je do společnosti vložen podnik nebo jeho část), jsem stejně jako M. Bartošiková⁴⁶ nebo J. Dědič⁴⁷ toho

---

⁴⁵ Bartošiková, M., K některým stále sporným otázkám založení a vzniku obchodních společností, Bulletin advokacie, č. 5/2005, str.10.

⁴⁶ Viz tamtéž.

názoru, že je třeba tyto úkony činit jménem osoby, která příslušný vklad splatila, a nikoliv jménem zakládané společnosti, neboť správce vkladu je zde v závazkovém vztahu k jednotlivým zakladatelům. Navíc pokud by správce vkladu činil úkony jménem založené společnosti, byl by z nich zavázán sám až do vzniku společnosti za podmínek § 64 odst. 1 ObchZ.

Z výše uvedeného plyne nutnost odlišovat právní úkony, na jejichž základě dochází ke splacení vkladů a které správce vkladu činí vždy jménem zakládané společnosti (uzavření smlouvy o vkladu, postup podle § 60 odst. 2 a 163a odst. 4 ObchZ), od takových právních úkonů, které představují péči o splacené vklady a které tak správce vkladu zpravidla činí jménem příslušného vkladatele.

Obchodní zákoník pak ve svém § 60 odst. 1 výslovně stanoví, že vlastnické právo, popřípadě jiná práva ke vkladům nebo jejich částem splaceným před vznikem společnosti, přecházejí na společnost dnem jejího vzniku. Zároveň však z této zásady stanoví některé výjimky, zejména pokud jde o nabytí vlastnického práva k nemovitostem, jež společnost nabývá až vkladem vlastnického práva do katastru nemovitostí na základě písemného prohlášení vkladatele⁴⁸ s jeho úředně ověřeným podpisem. Obdobně je stanoveno, že jiné majetkové hodnoty, ke kterým se příslušné právo nabývá zápisem do zvláštní evidence, nabývá společnost až účinností tohoto zápisu (např. to platí ohledně zaknihovaných cenných papírů – ty přechází do vlastnictví společnosti až zápisem na účet zákazníka, resp. vlastníka).⁴⁹

Správce vkladu je povinen vydat písemné prohlášení o splacení vkladu nebo jeho částí jednotlivými společníky, které se pak přikládá k návrhu na zápis společnosti do obchodního rejstříku. Po vzniku společnosti je správce vkladu povinen splacené vklady předat i s plody a užitky bez zbytečného odkladu společnosti, ovšem s výjimkou peněžitých vkladů, jež jsou uloženy na zvláštním účtu u banky zřízeném pro tuto společnost před jejím vznikem. Nedojde-li však ke vzniku společnosti, je správce

---

⁴⁷ Dědič J. a kol., Obchodní zákoník, Komentář, 1. díl, Praha, Polygon, 2002, str. 394, 395.

⁴⁸ Blíže k prohlášení vkladatele a vložení majetku do základního kapitálu např. Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol., Obchodní zákoník, Komentář, 12. vydání, Praha, C. H. Beck, 2009, str. 233, 234.

⁴⁹ Viz § 96 odst. 1, 2 zákona č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu.

vkładu povinen splacené vkłady opět bez zbytečného odkładu vrátit, a to i s plody a užitky z nich. Za splnění této povinnosti ručí zakladatelé podle § 60 odst. 3 ObchZ společně a nerozdílně, tj. solidárně.

4. Vznik obchodní společnosti

4.1 Předpoklady vzniku obchodní společnosti

Vznik obchodní společnosti představuje druhou fázi vytváření tohoto právního subjektu. Na rozdíl od fáze první, tj. založení obchodní společnosti, při vzniku dochází ke konstitování obchodní společnosti jako právnické osoby, tj. získává právní subjektivitu. Rozhodující právní skutečností je v tomto směru zápis společnosti do obchodního rejstříku – legalizace. Obchodní společnost jako právnická osoba vzniká teprve dnem, ke kterému byla zapsána do obchodního rejstříku, od tohoto okamžiku může nabyvat práv a povinností, účastnit se soudního, správního, či jiných druhů řízení. Zápis do obchodního rejstříku tak má konstitutivní charakter a je obligatorní podmínkou vzniku obchodní společnosti jako právnické osoby (v souladu s ustanovením § 19 odst. 2 ObčZ a § 62 odst.1 ObchZ). Zápisem do obchodního rejstříku pak získává každá zapsaná společnost automaticky status podnikatele ve smyslu § 2 odst. 2 písm. a) ObchZ a to i v případě, že nebyla založena za účelem podnikání (jak to umožňuje § 56 odst. 1 ObchZ).

Předpokladem vzniku obchodní společnosti je tedy její účinné založení a dále včasné podání návrhu na zápis společnosti do obchodního rejstříku. Obchodní zákoník ve svém § 62 stanoví, že návrh na zápis společnosti do obchodního rejstříku musí být podán ve lhůtě 90 dnů od založení společnosti nebo od doručení průkazu živnostenského či jiného podnikatelského oprávnění. Toto pravidlo je třeba chápat tak, že lhůta 90 dnů od založení společnosti běží pouze tehdy, kdy je společnost založena za jiným než podnikatelským účelem, což přichází v úvahu pouze u společnosti s ručením omezeným a akciové společnosti. V případě založení obchodní společnosti za účelem podnikání běží 90ti denní lhůta až od doručení průkazu živnostenského či jiného podnikatelského oprávnění. Obchodní zákoník dále stanoví, že pokud nedojde k podání návrhu ve stanovené lhůtě, nelze již na základě průkazu podnikatelského oprávnění podat návrh na zápis do obchodního rejstříku,⁵⁰ tzn. že zakladatelé by museli získat

---

⁵⁰ Před novelou obchodního zákoníku provedenou zákonem č. 370/2000 Sb. (účinný od 1. 1. 2001) toto ustanovení chybělo a nebyly tak zcela vyřešeny důsledky pozdního podání návrhu na zápis společnosti

nové podnikatelské oprávnění. Pokud jde o nedodržení lhůty 90 dnů od založení společnosti, obchodní zákoník s touto skutečností nespojuje stejný následek jako v předchozím případě, tedy nemožnost podat návrh na zápis společnosti do obchodního rejstříku (na tuto situaci se totiž poslední věta § 62 odst. 1 ObchZ nevztahuje). V soudní praxi proto převládají názory, že návrh na zápis obchodní společnosti založené za nepodnikatelským účelem, ačkoli byl podán až po uplynutí lhůty 90 dnů od založení společnosti, nelze zamítnout, neboť zákon tento důsledek s touto skutečností výslovně nespojuje. Pro počítání běhu lhůty se použije ustanovení § 122 ObčZ, tedy lhůta počíná dnem, který následuje po události, která je rozhodující pro počátek běhu lhůty.

Jednou z podmínek zápisu obchodní společnosti do obchodního rejstříku je tak získání živnostenského či jiného oprávnění k činnosti, která bude předmětem podnikání. Tento požadavek vyplývá z § 37 odst. 1 ObchZ, který stanoví, že navrhovatel zápisu do obchodního rejstříku musí doložit, že mu nejpozději dnem zápisu vznikne živnostenské či jiné oprávnění k činnosti, která má být zapsána jako předmět podnikání (činnosti) do obchodního rejstříku, ovšem s výjimkou případů, kdy tyto skutečnosti jsou zjistitelné z informačních systémů veřejné správy nebo jejich částí, které jsou veřejnými evidencemi, rejstříky či seznamy, nebo pokud zvláštní právní předpis stanoví jinak. Pokud jde o činnosti, které podle zvláštních právních předpisů mohou vykonávat pouze fyzické osoby, tak se zapíše jako předmět podnikání obchodní společnosti jen za podmínky, že žadatel prokáže, že tato činnost bude vykonávána pomocí osob, které jsou k ní oprávněny. V souladu s úpravou obchodního zákoníku pak živnostenský zákon ve svém § 10 odst. 4, 5 stanoví, že živnostenský úřad potvrdí splnění podmínek pro provozování živnosti vydáním výpisu mimo jiné zakladatelům, příp. orgánům či osobám, oprávněným podat návrh na zápis české právnické osoby do obchodního rejstříku, pokud je prokázáno, že právnická osoba byla založena. Ode dne doručení výpisu pak začíná běžet lhůta pro podání návrhu na zápis do obchodního rejstříku. Živnostenské oprávnění vzniká uvedeným osobám dnem jejich zápisu do obchodního rejstříku. Nepodají-li však návrh na zápis ve lhůtě 90 dnů ode dne doručení výpisu nebo

---

do obchodního rejstříku, což způsobovalo výkladové a praktické problémy; pouze ve vztahu k živnostenskému listu či koncesní listině se postupovalo podle § 10 odst. 6 ŽZ. Stále však ještě mohou přetrvávat určité nejasnosti, jak postupovat v případě zmeškání 90ti denní lhůty jen ohledně některých z podnikatelských oprávnění. Blíže k této problematice viz Bartošiková, M., K některým stále sporným otázkám založení a vzniku obchodních společností, Bulletin advokacie, č. 5/2005, str. 10, 11.

není-li návrhu vyhověno, rozhodne živnostenský úřad o tom, že ohlašovatel podmínky pro vznik živnostenského oprávnění nesplnil. Podnikatelské oprávnění se vydává pro budoucí společnost. Pokud má některý ze společníků vlastní podnikatelské oprávnění, toto není na společnost přenosné (§ 10 odst. 6 ŽZ).

Další podmínkou zápisu obchodní společnosti do obchodního rejstříku je splnění úhradové povinnosti. Obchodní společnosti zásadně povinně vytváří základní kapitál, kterým podle § 58 odst. 1 ObchZ rozumíme peněžní vyjádření souhrnu peněžitých i nepeněžitých vkladů všech společníků do základního kapitálu společnosti. Společník se tak na základním kapitálu účastní vkladem. Podle § 58 odst. 2 ObchZ se základní kapitál povinně vytváří v komanditní společnosti, společnosti s ručením omezeným a v akciové společnosti a jeho výše se zapisuje do obchodního rejstříku, pokud tak stanoví zákon. V této souvislosti rozumíme úhradovou povinností povinnost jednotlivých zakladatelů splatit svůj vklad ve lhůtě stanovené společenskou smlouvou či obchodním zákoníkem.⁵¹ Na rozdíl od osobních obchodních společností, v jejichž případě lhůta ke splacení vkladu společníka je ponechána k určení společenskou smlouvou, jinak má dojít ke splacení až po vzniku společnosti,⁵² u kapitálových obchodních společností stanoví obchodní zákoník jako nedílnou součást procesu jejich legalizace též minimální výši úhradové povinnosti, která musí být splněna ještě před podáním návrhu na zápis společnosti do obchodního rejstříku. Je však třeba mít na paměti, že pokud jde o nepeněžité vklady, ustanovení § 59 odst. 2 ObchZ určuje povinnost splatit nepeněžitý vklad vždy před zápisem výše základního kapitálu do obchodního rejstříku (tedy před vznikem společnosti), přičemž tato povinnost se vztahuje na všechny formy obchodních společností.

V případě společnosti s ručením omezeným vyžaduje § 111 odst. 1 ObchZ před podáním návrhu na zápis společnosti do obchodního rejstříku splacení celého emisního ážia a na každý peněžitý vklad splacení nejméně 30 %. Přitom celková výše splacených peněžitých vkladů spolu s hodnotou splacených nepeněžitých vkladů musí činit alespoň 100 000 Kč. Pokud je společnost založena pouze jedním zakladatelem, může dojít

---

⁵¹ Klimeš, F., Vybrané otázky obchodních společností, Obchodní právo, č. 5/2002, str. 9.

⁵² Pro veřejnou obchodní společnost tak stanoví § 80 odst. 1 ObchZ, pro komanditní společnost § 97a ObchZ.

k jejímu zápisu do obchodního rejstříku pouze při splacení základního kapitálu společnosti v plné výši (minimálně 200 000 Kč, viz § 108 odst. 1 ObchZ). Bez splnění úhradové povinnosti tak nelze proces legalizace úspěšně dovést.

V případě akciové společnosti, pokud jde o výši základního kapitálu, je třeba odlišovat, jakým způsobem byla akciová společnost založena. Výše základního kapitálu společnosti založené s veřejnou nabídkou akcií musí činit alespoň 20 000 000 Kč, nestanoví-li zvláštní právní předpis vyšší částku. V případě založení akciové společnosti bez veřejné nabídky akcií, musí základní kapitál činit alespoň 2 000 000 Kč (§ 162 odst. 3 ObchZ). Pokud jde o rozsah splacení základního kapitálu, u společnosti založené s veřejnou nabídkou akcií je stanovena podmínka, že upisovatelé jsou povinni splatit případné emisní ážio a alespoň 10 % jmenovité hodnoty upsáných akcií ve lhůtě určené zakladateli ve veřejné nabídce, jinak je upsání neúčinné (viz § 165 odst. 3 ObchZ). Podle § 168 odst. 1 ObchZ jsou pak upisovatelé povinni splácet upsané akcie ve lhůtách stanovených v listině upisovatelů, resp. zakladatelské smlouvě či listině. Případné emisní ážio a alespoň 30 % jmenovité hodnoty upsáných akcií, které mají být splaceny peněžitými vklady, jsou upisovatelé povinni splatit nejpozději do zahájení ustavující valné hromady. Teprve splnění této a některých dalších podmínek (§ 169 a 170 ObchZ) tak může vést ke svolání ustavující valné hromady, která pak rozhodne o založení společnosti, což je základní předpoklad vzniku společnosti, resp. jejího zápisu do obchodního rejstříku.

Při založení akciové společnosti bez veřejné nabídky akcií se pak také vyžaduje splacení případného emisního ážia a alespoň 30 % jmenovité hodnoty akcií, které byly upsány a mají být splaceny peněžitými vklady. Při tomto jednorázovém či simultánním založení společnosti mají totiž zakladatelé stejné právní postavení, které má při založení společnosti na základě veřejné nabídky akcií ustavující valná hromada, a rozhodnutí, která jinak přijímá ustavující valná hromada, musí být obsažena již v zakladatelské smlouvě (§ 172 odst. 2 a 3 ObchZ). S ohledem na to, že všechna potřebná rozhodnutí zakladatelů tak musí obsahovat již zakladatelská smlouva, odpadá zde povinnost zakladatelů ještě před rozhodnutím o založení společnosti splatit 30 % jmenovité hodnoty akcií a případné emisní ážio, což výslovně stanoví § 172 odst. 3 poslední věta

ObchZ. Splacení příslušných částí emisního kursu včetně úplného splacení nepeněžitých vkladů je však nezbytné následně, neboť je podmínkou zápisu společnosti do obchodního rejstříku.⁵³

Pokud jde o akciovou společnost, úhradová povinnost byla upravena i na komunitární úrovni, a to druhou směrnicí Rady ze dne 13. 12. 1976, č. 77/91/ES, o koordinaci ochranných opatření, která jsou na ochranu zájmů společníků a třetích osob vyžadována v členských státech od společností ve smyslu čl. 58 druhého pododstavce SES při zakládání akciových společností a při udržování a změně jejich základního kapitálu za účelem dosažení rovnocennosti těchto opatření. Ve svém článku 9 tato směrnice požaduje, aby peněžité vklady byly alespoň z 25 % splaceny ještě před vznikem společnosti a vklady nepeněžité nejpozději do pěti let po vzniku společnosti. Naše platná právní úprava tak uvedený požadavek nejen splňuje, ale podstatně ho i zpřísňuje.

Některé zvláštní zákony⁵⁴ pak jako další podmínku pro vznik obchodních společností, jež jsou podrobeny zvláštnímu státnímu dozoru, požaduje ještě udělení povolení orgánu, který tento dozor vykonává. Jedná se například o činnost penzijních fondů, investičních fondů, bank (povolení zde zpravidla uděluje Česká národní banka, případně v součinnosti s jinými orgány).

4.2 Návrh na zápis do obchodního rejstříku

Pokud jde o samotný návrh na zápis obchodní společnosti do obchodního rejstříku, jeho obecné náležitosti stanoví občanský soudní řád (§ 42 odst. 4 a § 79 odst. 1 a 2), dále obchodní zákoník v rámci právní úpravy jednotlivých forem obchodních společností (§ 78 odst. 2, § 96, § 112 a 175) a v souvislosti s úpravou obchodního rejstříku (§ 27 a násl.). Podle ustanovení § 32 ObchZ lze návrh na zápis podat pouze na

---

⁵³ Pokorná, J., Kovařík, Z., Čáp Z. a kol., Obchodní zákoník, Komentář, 1. díl, Praha, Wolters Kluwer ČR, 2009, str. 777.

⁵⁴ Např. zákon č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem, zákon č. 189/2004 Sb., o kolektivním investování, , zákon č. 21/1992 Sb., o bankách.

formuláři a podpis takového návrhu musí být úředně ověřen. Návrh na zápis dále musí být doložen listinami o skutečnostech, které mají být zapsány do obchodního rejstříku, a listinami, které se zakládají do sbírky listin. Závazné formuláře na podávání návrhů na zápis a seznam listin, které se k návrhům přikládají, stanoví ministerstvo spravedlnosti svou vyhláškou (vyhláška č. 250/2005 Sb.).

Návrh na zápis lze v souladu s ustanovením § 33 ObchZ podat jak v listinné, tak v elektronické podobě. Obdobně to platí i pro listiny, které se k návrhu připojují. Ovšem v elektronické podobě může návrh podat pouze osoba podepsaná uznávaným elektronickým podpisem podle zvláštního právního předpisu (tím je zákon č. 227/2000 Sb., zákon o elektronickém podpisu). Dále obchodní zákoník stanoví pravidlo, že návrh na zápis se podává a zápis se provádí v českém jazyce, zároveň však připouští, aby navrhovatel požádal o provedení zápisu v obchodním rejstříku také v jakémkoliv cizím jazyce. Soud takovému návrhu vyhová, bude-li k němu přiložen úředně ověřený překlad znění zápisu do cizího jazyka.

Samotný zápis obchodní společnosti do obchodního rejstříku provádí místně příslušný rejstříkový soud v souladu s ustanoveními občanského soudního řadu (§ 200a až 200dc). Pokud nedošlo k odmítnutí návrhu z některého zákonem stanoveného důvodu (např. podání návrhu osobou, která k tomu není oprávněna, obsahové nedostatky, nesrozumitelnost či neurčitost návrhu), zkoumá soud, zda údaje o zapisovaných skutečnostech vyplývají z listin, které mají být k návrhu doloženy, zda navrhovaná obchodní firma není zaměnitelná s jinou již existující obchodní firmou, popř. není-li klamavá. Zápis se pak provádí ke dni určenému v návrhu na zápis, nejdříve však ke dni jeho provedení. Pokud ovšem soud rozhodl o zápisu usnesením, provede se zápis do obchodního rejstříku bez zbytečného odkladu po právní moci usnesení, jak to vyplývá z § 200da odst. 7 a § 200dc odst. 2 OSŘ.

4.3 Obchodní rejstřík

Obchodní rejstřík je veřejný seznam, do něhož se zapisují zákonem stanovené údaje o podnikatelích (§ 27 odst. 1 ObchZ). Jeho smyslem je přispět k právní bezpečnosti, zajistit transparentnost podnikatelské sféry, zpřístupnit každému zájemci základní údaje o podnikatelích (zejména údaje důležité pro posouzení důvěryhodnosti a schopnosti plnit existující i budoucí závazky), tedy zajistit informovanost veřejnosti. Hmotněprávní úprava obchodního rejstříku je obsažena v § 27 až 38k obchodního zákoníku. Tato ustanovení jsou důsledkem harmonizace českého právního řádu s právem komunitárním, a to s první směrnicí Rady č. 68/151/EHS, která však již byla s účinností od 21. 10. 2009 zrušena a nahrazena směrnicí Evropského parlamentu a Rady č. 2009/101/ES.⁵⁵ Tato směrnice mimo jiné upravuje údaje a listiny, jež jsou členské státy povinny zveřejňovat o určených typech obchodních společností, pravidla pro uplatňování principu publicity a další pravidla týkající se vedení příslušných rejstříků. Na první směrnici pak navazuje jedenáctá směrnice Rady ze dne 21. 12. 1989, č. 89/666/EHS, o zveřejňování poboček vytvořených v členském státě některými formami společností řídicích se právem jiného členského státu. Tato směrnice předepisuje, které listiny a údaje musí být zveřejňovány ohledně poboček společností, jež se řídí právním řádem jiného členského státu. Určité požadavky na publicitu obsahují i další směrnice, např. čtvrtá směrnice Rady č. 78/660/EHS, o ročních účetních závěrkách některých forem společností, směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2009/102/ES, v oblasti práva společností o společnostech s ručením omezeným s jediným společníkem.

Součástí obchodního rejstříku je sbírka listin, do níž je podnikatel povinen uložit zákonem stanovené dokumenty (§ 38i a 38j ObchZ). Obchodní rejstříky vedou rejstříkové soudy, jimiž jsou soudy krajské, a to v elektronické podobě (takto je obchodní rejstřík veden již od 1. 1. 1997, zákon však tuto povinnost ukládá až od 1. 1. 2007). Rejstříkové soudy provádí zápisy do rejstříku týkající se mimo jiné též obchodních společností, které mají sídlo v jejich obvodu. Jde-li o zahraniční osobu, je

---

⁵⁵ Ačkoli se směrnice vztahuje pouze na kapitálové společnosti (podobně jako některé další relevantní směrnice), Česká republika její pravidla vztáhla na obchodní rejstřík jako celek, tedy uplatňuje požadavky směrnice i vůči osobním obchodním společnostem a dalším zapisovaným subjektům.

k řízení příslušný soud, v jehož obvodu je umístěn její podnik či organizační složka. Rejstříkový soud je povinen podle § 27 odst. 4 ObchZ zveřejnit zápis do obchodního rejstříku, jeho změnu či výmaz, nebo uložení listiny do sbírky listin bez zbytečného odkladu po zápisu, ledaže právní předpis tuto povinnost ukládá někomu jinému. Rozsah a způsob zveřejnění upravuje nařízení vlády č. 503/2000 Sb., o Obchodním věstníku.

Obchodní rejstřík je přístupný pro každého, kdokoli do něj může nahlížet, pořizovat si kopie či výpisy. Veřejnosti však není přístupný celý rejstříkový spis, ale jen vlastní rejstřík a sbírka listin (do spisu mohou nahlížet jen účastníci řízení a jejich právní zástupci, případně ten, kdo získá povolení předsedy senátu z důvodu právního zájmu či jiných vážných důvodů, viz § 44 OSŘ). Na žádost vydává rejstříkový soud listinný úředně ověřený opis zápisu nebo listiny uložené ve sbírce listin nebo potvrzení o tom, že určitý údaj v obchodním rejstříku není. Výpis nebo opis z obchodního rejstříku má povahu veřejné listiny. Tato pravidla naplňují jeden ze základních principů obchodního rejstříku – princip publicity ve formálním smyslu.

Velmi důležitou zásadou, která se uplatňuje v souvislosti s obchodním rejstříkem, je dále princip publicity v materiálním smyslu (vyjádřený v § 29 ObchZ).⁵⁶ Podle této zásady nabývá určitá právní skutečnost účinků vůči třetím osobám teprve publikací v obchodním rejstříku a zásadně nemá tyto účinky dřív. Uplatňování tohoto pravidla souvisí s principem formální publicity, tj. pokud jsou zapsané skutečnosti a sbírka listin každému přístupné, není třeba chránit toho, kdo, ačkoli má tu možnost, si tyto informace nezjistí a nechrání své zájmy sám.⁵⁷ Limitem principu publicity je pak dobrá víra třetí osoby - zákon vždy chrání toho, kdo jedná v důvěře v obchodní rejstřík a sankcionuje situace, kdy dobrá víra dána není.⁵⁸ Princip materiální publicity má dvě stránky – pozitivní a negativní.⁵⁹

---

⁵⁶ Z judikatury k principu publicity viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 7. 5. 2003, sp. zn. 29 Odo 839/2002.

⁵⁷ Pelikánová, I., Obchodní právo, 1. díl, Praha, ASPI, 2005, str.443.

⁵⁸ Eliáš, K., Bejček, J., Hajn P. a kol., Kurs obchodního práva, Obecná část, Soutěžní právo, 5. vydání, Praha, C. H. Beck, 2007, str. 156

⁵⁹ Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa M. a kol., Obchodní zákoník, Komentář, 12. vydání, Praha, C. H. Beck, 2009, str. 77

Pozitivní stránka materiálního principu publicity spočívá v tom, že skutečnosti zapsané v obchodním rejstříku, které musí být zveřejněny, lze namítat vůči třetím osobám (a tedy jsou účinné vůči třetím osobám) až ode dne jejich zveřejnění, ledaže by zapsaný subjekt prokázal, že třetí osobě byly tyto skutečnosti známy již dříve. Důkazní břemeno nedostatku dobré víry třetí osoby spočívá na zapsaném subjektu, tzn. dobrá víra se předpokládá, ale jde o vyvratitelnou právní domněnku. Od okamžiku zveřejnění zápisu se nikdo nemůže odvolávat na neznalost skutečností, které byly zapsány a zveřejněny, ale jsou zde určité výjimky, tak např. podle § 13 odst. 5 ObchZ nelze uplatňovat omezení jednatelského oprávnění statutárního orgánu právnické osoby vyplývající ze stanov, společenské smlouvy či obdobného dokumentu nebo z rozhodnutí orgánů právnické osoby vůči třetím osobám, a to ani tehdy, když byla zveřejněna. Určitá výjimka je též v tom, že zveřejněných údajů a obsahu listin se zapsaná osoba nemůže dovolávat až do šestnáctého dne po zveřejnění, pokud třetí osoba prokáže, že o nich nemohla vědět. V tomto případě tedy leží důkazní břemeno na třetí osobě.

V případě nesouladu mezi zapsanými a zveřejněnými údaji nebo mezi uloženými a zveřejněnými listinami se nelze dovolávat vůči třetím osobám zveřejněného znění, tedy rozhodující jsou zapsané skutečnosti a uložené listiny.⁶⁰ Ovšem třetí osoby se podle § 29 odst. 4 ObchZ mohou dovolávat zveřejněného znění, ale pouze tehdy, pokud zapsaná osoba neprokáže, že této třetí osobě byly zapsané údaje nebo obsah uložených listin známy. Třetí osoby se pak mohou také dovolat nezveřejněných údajů a obsahu listin, neodnímá-li jim skutečnost nezveřejnění účinnost (tzn. § 29 odst. 5 ObchZ lze uplatňovat pouze ve vztahu k deklaratorním zápisům v obchodním rejstříku a nevztahuje se tak na zápisy konstitutivní – tedy ani na vznik obchodní společnosti).

Negativní stránka principu materiální publicity spočívá v tom, že pokud určitá skutečnost nebyla zapsána do obchodního rejstříku, ačkoli tam zapsána být měla, nemůže ten, koho se takový zápis týká, namítat proti tomu, kdo jedná v důvěře v zápis v obchodním rejstříku (v pravdivost a správnost zápisu), že tento zápis neodpovídá

---

⁶⁰ K uplatňování principu negativní publicity v případě odlišnosti různých jazykových verzí uložených listin např. Dědič, J., Malé zamyšlení nad významnou novelou obchodního zákoníku, Právní zpravodaj, č. 7/2005.

skutečnosti. To ovšem nepřichází v úvahu tam, kde jednající osoba o nepravdivosti či nesprávnosti zápisu věděla, tedy znala skutečný stav.⁶¹ Prokázání nedostatku dobré víry tak může vést k tomu, že takový projev vůle může mít účinky i vůči třetí osobě, přestože publikační povinnosti nebyly splněny. Z uvedených pravidel tak vyplývá, že rejstříkový stav se zásadně považuje za stav souladný se skutečností⁶² pro toho, kdo neví o tom, že stav rejstříkový není v souladu se skutečným stavem, a tedy jedná v důvěře – dobré víře – v obchodní rejstřík. Ovšem v případě, kdy zápis do obchodního rejstříku má konstitutivní účinky, je dané pravidlo obsažené v § 29 odst. 1 ObchZ neaplikovatelné, neboť teprve provedení zápisu do obchodního rejstříku zakládá určitou skutečnost a až do zápisu daná právní skutečnost neexistuje.

---

⁶¹ Pelikánová, I., Obchodní právo, 1. díl, Praha, ASPI, 2005, str. 445.

⁶² Ke shodě zápisu v obchodním rejstříku se skutečným stavem viz např. rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 30. 6. 1998, sp. zn. 44 Ca 67/98.

5. Neplatnost obchodní společnosti

5.1 Právní úprava neplatnosti obchodní společnosti

Platná právní úprava neplatnosti obchodní společnosti je obsažena v § 68a obchodního zákoníku a je důsledkem harmonizace českého právního řádu s právem komunitárním, a to původně s první evropskou směrnicí č. 68/151/EHS, která však již byla zrušena a nahrazena novou směrnicí Evropského parlamentu a Rady ze dne 16. září 2009, č. 2009/101/ES, o koordinaci ochranných opatření, která jsou na ochranu zájmů společníků a třetích osob vyžadována v členských státech od společností ve smyslu čl. 48 druhého pododstavce Smlouvy o založení Evropského společenství, za účelem dosažení rovnocennosti těchto opatření (dále jen směrnice).

Cílem směrnice je dosažení stejné úrovně ochrany společníků, akcionářů a třetích osob u obchodních společností, zajistit investorům transparentní a předvídatelné podnikatelské prostředí, srovnatelné záruky a právní jistotu jak ve vztazích mezi společnostmi a třetími osobami, tak i mezi společníky. Směrnice je komunitárním pramenem práva, který je závazný pro členské státy pouze co do výsledků, jichž má být dosaženo, zatímco prostředky, které za tímto účelem budou použity, jsou ponechány na vůli členských států. Přitom členské státy, všechny jejich orgány a instituce, jsou povinny interpretovat a aplikovat své právní normy v souladu s právem komunitárním, tedy i se směrnicemi, zejména s ohledem na jejich cíl a účel. Tento požadavek⁶³ dovozuje Evropský soudní dvůr mimo jiné z principu loajality, který se vztahuje na všechny členské státy (čl. 10 SES).⁶⁴

Směrnice se ovšem v rámci České republiky vztahuje pouze na kapitálové společnosti, tedy na akciovou společnost a společnost s ručením omezeným (článek 1 směrnice). Naproti tomu ustanovení obchodního zákoníku jdou nad rozsah směrnice

---

⁶³ Jedná se o nepřímý účinek komunitárního práva - povinnost eurokonformního výkladu. Svoboda, P., Úvod do evropského práva, 1. vydání, Praha, C. H. Beck, 2004, str. 91.

⁶⁴ Např. rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 13. 11. 1990, věc C-106/89 Marleasing SA proti La Comercial Internacional de Alimentacion SA.

a upravují neplatnost společnosti jednotně jak pro kapitálové, tak pro osobní obchodní společnosti.

Případy neplatnosti společnosti je nezbytné odlišovat zejména od případů zrušení společnosti. Směrnice totiž důvody neplatnosti stanoví taxativním výčtem a členské státy je nesmí rozšiřovat o další situace. Právní úprava obchodních společností však nezbytně musí obsahovat i jiné důvody vedoucí ke zrušení společnosti, než které stanoví směrnice, tudíž je nanejvýš potřebné terminologicky i obsahově odlišovat neplatnost společnosti a její zrušení.⁶⁵ K neplatnosti obchodní společnosti totiž dochází v případě, že při založení společnosti či v souvislosti s ním došlo k určitým zásadním vadám, které v důsledku právní úpravy mají za následek právě neplatnost. To znamená, že jde o nedostatky, které se vyskytnou ještě před vznikem společnosti jako právnické osoby (pokud by se vyskytly u jiných právních úkonů, byly by důvodem neplatnosti těchto právních úkonů). Z této koncepce tak vyplývá, že nelze hovořit o zrušení společnosti, neboť nelze zrušit subjekt, který doposud nevznikl a tedy neexistuje. Naproti tomu zrušení společnosti je koncipováno jako právní následek skutečností, které nastaly až v období po vzniku společnosti, tj. po zápisu společnosti do obchodního rejstříku (ke zrušení dochází např. z důvodu rozhodnutí společníků, soudu, dosažením účelu).

Na neplatnost obchodních společností nelze aplikovat ani obecnou úpravu neplatnosti právních úkonů (§ 34 a násl. ObčZ). Obchodní společnost totiž není jen právním úkonem, ale i právním subjektem, právnickou osobou, a běžná neplatnost by přenášela možné negativní důsledky této skutečnosti na třetí osoby, které vstupují se společností do interakcí a závazkových vztahů. Mohlo by tak dojít k narušení dobré víry těchto třetích osob.

Zároveň však problematika neplatnosti obchodní společnosti musí reagovat i na tu skutečnost, že tento právní subjekt je současně též smluvním vztahem, smlouvou. Její společenská či zakladatelská smlouva pak může trpět určitými vadami, které způsobí její neplatnost. Ovšem v případě, že by došlo k založení společnosti neplatnou

---

⁶⁵ Pelikánová, I., Černá, S. Obchodní právo, Společnosti obchodního práva a družstva, 2. díl, Praha, ASPI, 2006, str. 80.

smlouvou a přesto by byla tato zapsána do obchodního rejstříku, dochází zde navzdory vadám smlouvy ke vzniku právního subjektu, jenž vystupuje navenek vůči třetím osobám, které jsou zpravidla v dobré víře. V tom lze spatřovat specifický rys společenské smlouvy, který spočívá v jejích účincích vůči třetím osobám, jež nejsou smluvními stranami této smlouvy, a to případně i bez ohledu na přiznání právní osobnosti. Pokud by společenská smlouva podléhala obecnému režimu neplatnosti, mohlo by dojít k tomu, že soud svým rozhodnutím deklaratorní povahy prohlásí společnost za neplatnou od samého počátku. Tím by došlo i k zániku všech právních vztahů, do nichž neplatná společnost vstoupila.⁶⁶ Právní jistota účastníků obchodních vztahů by tak byla silně narušena. Právě takovýmito důsledky se snažila zabránit již první evropská směrnice z roku 1968. Jedním ze základních principů právního státu je totiž zásada ochrany práv nabytých v dobré víře, s níž souvisí princip obecné ochrany dobré víry třetích osob. Tudíž nelze akceptovat, aby společnost byť v rozporu se zákonem vznikla, a poté co byla zapsána do obchodního rejstříku, byla její existence prohlášena za protiprávní pro rozpor společenské smlouvy se zákonem a společnost za neexistující.⁶⁷ Proto pokud byla jednou obchodní společnost zapsána do obchodního rejstříku, nelze rozhodnutí o jejím zápisu, pokud již nabylo právní moci, zrušit.

Dále je třeba od neplatnosti obchodní společnosti odlišovat problematiku neplatnosti usnesení valné hromady. Usnesení valné hromady je dokumentem, který může mít významné právní následky i pro třetí osoby, při jeho případné zpětné anulaci by tak mohlo dojít k narušení vzniklých právních vztahů (např. úpis či nabytí akcií). Pokud jde o povahu usnesení valné hromady, jedná se především o rozhodovací akt společnosti, který však není plně právním úkonem (má jen některé jeho prvky), valná hromada totiž není jednatelským orgánem. Proto zákon řeší důsledky vad usnesení valné hromady zvláštní úpravou, a to na obdobných principech, jako neplatnost společnosti.⁶⁸

---

⁶⁶ Pelikánová, I., Černá, S. Obchodní právo, Společnosti obchodního práva a družstva, 2. díl, Praha, ASPI, 2006, str. 81 a násl.

⁶⁷ Dvořák, T., Neplatnost právnických osob, Bulletin advokacie, č. 9/2003, str. 43.

⁶⁸ Pelikánová, I., Černá, S. Obchodní právo, Společnosti obchodního práva a družstva, 2. díl, Praha, ASPI, 2006, str. 82.

5.2 Základní princip neplatnosti obchodní společnosti

Za základní princip, z něhož vychází konstrukce neplatnosti obchodní společnosti, můžeme považovat pravidlo vyjádřené v § 68a odst. 1 ObchZ, z něhož vyplývá, že došlo-li k zápisu společnosti rejstříkovým soudem do obchodního rejstříku, je třeba ji považovat za vzniklou a existující, a to i v případě, že daná společnost nespĺňuje všechny zákonné předpoklady svého vzniku. Obchodní zákoník to explicitně vyjadřuje tak, že po vzniku společnosti nelze zrušit rozhodnutí, jímž se povoluje zápis společnosti do obchodního rejstříku, ani se v takovém případě nelze domáhat určení, že společnost nevznikla.⁶⁹

Tato formulace je plně v souladu s judikaturou Evropského soudního dvora, která shodným způsobem interpretuje příslušné ustanovení první evropské směrnice č. 68/151/EHS (výklad je použitelný i na směrnici č. 2009/101/ES, která ji nahradila). V tomto směru je zejména vhodné zmínit rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 20. září 1988 ve věci C-136/87, kde rozhodoval o předběžné otázce položené nizozemským soudem v souvislosti se sporem Ubbink Isolatie BV proti Dak- en Wandtechnik BV. Evropský soudní dvůr zde rozhodl, že právní úprava neplatnosti společnosti se týká právě těch společností, které již byly zapsány do příslušného rejstříku, neboť pouze na základě takového zápisu mohlo dojít k tomu, že třetí osoby byly uvedeny v omyl ohledně existence takové společnosti a je tedy potřeba poskytnout jim ochranu, která vyplývá právě z první evropské směrnice.⁷⁰

Z judikatury soudů České republiky považují za vhodné zmínit zejména usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 2. 2004, spisová značka 29 Odo 1154/2003, podle něhož ohledně rozhodnutí, jímž soud zrušil zápis o výmazu obchodní společnosti

---

⁶⁹ Tzn. že po zápisu společnosti do obchodního rejstříku nelze podat určovací žalobu ohledně vzniku společnosti. Po novele obchodního zákoníku provedené zákonem č. 370/2000 Sb., však již není vyloučeno podání žaloby na neplatnost právního úkonu, kterým byla společnost založena, i po vzniku společnosti. Pokud soud shledá takovou žalobu důvodnou, může i po vzniku společnosti určit, že její zakladatelský dokument je neplatný, což však ale nemá vliv na platnost společnosti (takové rozhodnutí však může být podkladem pro žalobu o náhradu z toho vzniklé škody). Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa M. a kol., Obchodní zákoník, Komentář, 12. vydání, Praha, C. H. Beck, 2009, str. 277.

⁷⁰ Pelikánová, I., Černá, S. Obchodní právo, Společnosti obchodního práva a družstva, 2. díl, Praha, ASPI, 2006, str. 83.

z obchodního rejstříku (podle § 75b odst. 2 ObchZ) a na jehož základě již rejstříkový soud zapsal do obchodního rejstříku, že došlo k obnovení společnosti, platí rovněž zákaz formulovaný v § 68a odst. 1 ObchZ, tj. zákaz zrušit po vzniku společnosti rozhodnutí, jímž se povoluje zápis této společnosti do obchodního rejstříku. To znamená, že daný zákaz je nutno, po zápisu obnovy společnosti do obchodního rejstříku, vztáhnout i na rozhodnutí, jímž se zrušuje zápis o výmazu společnosti z obchodního rejstříku, a nelze se tedy úspěšně domáhat zrušení takového rozhodnutí. Důvodem podle Nejvyššího soudu je zejména to, že odklizením rozhodnutí soudu o zrušení zápisu výmazu obchodní společnosti z obchodního rejstříku by se vytvořil stav, podle něhož závěr, že společnost právně neexistuje (tedy že zanikla výmazem z obchodního rejstříku), je nadále platný, aniž by bylo možné smysluplně zodpovědět otázku, komu by se měly přičítat práva a povinnosti, jež společnost nabyla v době od provedení zápisu o jejím obnovení v obchodním rejstříku do dne zrušení pravomocného soudního rozhodnutí, podle kterého byl tento zápis proveden. Podle právního názoru Nejvyššího soudu vysloveného v citovaném usnesení se však zákaz vyslovený v § 68a odst. 1 ObchZ nevztahuje na výroky o obnovení likvidace obchodní společnosti a o ustanovení likvidátora.⁷¹ S názory Nejvyššího soudu vyslovenými v uvedeném usnesení se plně ztotožnil i Ústavní soud ve svém nálezu ze dne 29. 6. 2005, spisová značka I. ÚS 83/04, kde se zabývá právem na soudní ochranu a dovozuje, že účastníky řízení o návrhu na zrušení zápisu výmazu obchodní společnosti z obchodního rejstříku a obnovení likvidace společnosti (podle § 75b odst. 2 ObchZ) jsou kromě dotčené společnosti, jednající svým statutárním orgánem, též všichni společníci, neboť i o jejich právech a povinnostech se nepřímou ve věci jedná a jejich právní postavení je tímto rozhodnutím zásadním způsobem dotčeno.

5.3 Důvody neplatnosti obchodní společnosti

Obchodní zákoník ve svém § 68a odst. 2 taxativně vymezuje důvody, na základě nichž může soud, a to i bez návrhu, prohlásit společnost za neplatnou. Toto ustanovení

---

⁷¹ Blíže viz Soudní judikatura – rozhodnutí soudů ČR, č. 4/2004, str. 308.

je nezbytné vykládat restriktivně, v souladu s účelem a cílem směrnice.⁷² K prohlášení neplatnosti společnosti tak může dojít pouze tehdy, jestliže:

- 1) nebyla uzavřena společenská nebo zakladatelská smlouva nebo nebyla pořízena zakladatelská listina nebo nebyla dodržena jejich předepsaná forma,
- 2) předmět podnikání (činnosti) je nedovolený nebo odporuje veřejnému pořádku,
- 3) ve společenské nebo zakladatelské smlouvě, zakladatelské listině nebo ve stanovách chybí údaj o firmě společnosti nebo o vkladech společníků nebo o výši základního kapitálu, jestliže zákon takový údaj předepisuje, nebo údaj o předmětu podnikání (činnosti),
- 4) nebyla dodržena ustanovení o minimálním splacení vkladů,
- 5) všichni zakládající společníci jsou nezpůsobilí k právním úkonům,
- 6) v rozporu se zákonem je počet zakladatelů nižší než dva.

Jako první důvod neplatnosti je tedy stanovena skutečnost, že nebyla uzavřena společenská či zakladatelská smlouva nebo nebyla pořízena zakladatelská listina nebo nebyla dodržena jejich předepsaná forma. Tato formulace vychází z čl. 12 písm. b) bod i) směrnice, který stanoví, že důvodem neplatnosti je neexistence aktu, kterým se společnost zakládá, dále nedodržení náležitostí předběžné kontroly či formy úředního ověření. V tuzemské právní úpravě není mezi důvody neplatnosti uvedeno nedodržení náležitostí předběžné kontroly, neboť zákonodárce ji nejspíš považuje za samozřejmost, jelikož tato splývá s řízením o zápis do obchodního rejstříku. Vychází totiž z toho, že řízení o neplatnosti bude probíhat až po zápisu společnosti do obchodního rejstříku, tedy až po provedení předběžné kontroly.⁷³ Důvodem neplatnosti společnosti je tedy neexistence zakladatelského dokumentu či nedodržení jeho předepsané formy (tzn. písemná forma společenské smlouvy u osobních společností, nebo forma notářského zápisu společenské či zakladatelské smlouvy nebo listiny u kapitálových společností),⁷⁴ což je nutné odlišovat od případů, kdy uzavřená zakladatelská smlouva či listina nebo

---

⁷² Blíže k principům, na nichž spočívá směrnice, např. Pokorná, J., Neplatnost obchodní společnosti podle První směrnice Rady Evropských společenství a české právo, Obchodní právo, č. 3/1999, str. 4 a násl. Pokorná, J., Kovařík, Z., Čáp Z. a kol., Obchodní zákoník, Komentář, 1. díl, Praha, Wolters Kluwer ČR, 2009, str. 389 a násl.

⁷³ Pelikánová, I., Černá, S. Obchodní právo, Společnosti obchodního práva a družstva, 2. díl, Praha, ASPI, 2006, str. 83.

⁷⁴ Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa M. a kol., Obchodní zákoník, Komentář, 12. vydání, Praha, C. H. Beck, 2009, str. 278.

společenská smlouva neobsahuje některou povinnou náležitost stanovenou obchodním zákoníkem pro daný typ dokumentu. V tomto případě zakladatelský dokument sice trpí závažnou vadou, ale není neplatný (není považován za neuzavřený a neexistující) a nemá tedy vliv na platnost obchodní společnosti, ledaže by nedostatek některé podstatné náležitosti naplnil jiný důvod neplatnosti společnosti, a to podle § 68a odst. 2 písm. c) ObchZ. Pokud tedy v zakladatelském dokumentu chybí některá obligatorní náležitost a nespadá pod § 68a odst. 2 písm. c) ObchZ, zápisem společnosti do obchodního rejstříku dojde ke zhojení těchto právních vad, protože zápis společnosti znemožní prohlášení společnosti za neplatnou.⁷⁵

Pokud jde o druhý důvod neplatnosti společnosti, jedná se o případ, kdy předmět podnikání nebo činnosti společnosti je nedovolený nebo odporuje veřejnému pořádku. Ustanovení čl. 12 písm. b) bod ii) směrnice hovoří o protiprávnosti skutečného předmětu podnikání nebo jeho rozporu s veřejným pořádkem. Vzniká zde tedy otázka, zda důvodem neplatnosti společnosti může být pouze předmět podnikání uvedený v zakládacím aktu či stanovách, nebo i skutečný předmět podnikání. Ve druhém případě by totiž soud mohl rozhodnout o neplatnosti společnosti nejen tehdy, kdy jí uváděný předmět je nedovolený, ale též v případě, kdy skutečně vykonávaný předmět je nedovolený bez ohledu na to, jaký je oficiální předmět podnikání (činnosti) společnosti. Za takových okolností je sice jednání společnosti v rozporu se zákonem, ale mělo by vést ke zrušení společnosti a nikoli k prohlášení její neplatnosti.⁷⁶ Směrnice má několik jazykových verzí, v některých se sice výslovně hovoří o skutečném předmětu podnikání (např. české, slovenské či německé znění), jiné však mluví pouze o předmětu podnikání (např. anglické, francouzské, španělské znění). Proto je třeba se zaměřit na další pramen komunitárního práva, kterým jsou soudní rozhodnutí. Rozhodnutí Evropského soudního dvora přitom jasně ukázala, že se musí jednat o předmět, který je uveden v zakládacím aktu společnosti a nikoli předmět skutečný. Zásadní význam má v tomto směru rozhodnutí Evropského soudního dvora o předběžné otázce ve věci C-106/89, *Marleasing SA proti La Comercial Internacional de Alimentacion SA*. Z rozsudku vyplývá, že národní právo členského státu je třeba interpretovat v souladu s textem a účelem

⁷⁵ Doležil, T., K některým důvodům neplatnosti společnosti, *Právní rozhledy*, č. 3/2002, str. 137.

⁷⁶ Pelikánová, I., Černá, S. *Obchodní právo, Společnosti obchodního práva a družstva*, 2. díl, Praha, ASPI, 2006, str. 84.

směrnice tak, aby se zabránilo prohlášení neplatnosti společnosti z jiného důvodu, než výslovně uvedeného v čl. 11 První směrnice.⁷⁷ Důvody tam uvedené je však třeba vykládat striktně v tom smyslu, že jde-li o nedovolený předmět či předmět odporující veřejnému pořádku, musí se jednat výlučně o předmět podnikání (činnosti) společnosti, který je uveden v zakládacím aktu či stanovách.⁷⁸ Směrnice tak podle výkladu Evropského soudního dvora nemá na mysli reálně uskutečňovaný předmět, což odpovídá i výše uvedenému vymezení podstaty neplatnosti společnosti, tedy že o neplatnost jde pouze v tom případě, kdy určité vady existují již v okamžiku založení nebo vzniku společnosti, ale nevztahuje se na vady, které se vyskytnou až později. Předmět činnosti společnosti je však realizován zásadně až po vzniku společnosti a může tak být (v případě své nezákonnosti) pouze důvodem zrušení společnosti.⁷⁹

Třetí důvod neplatnosti obchodní společnosti je v obchodním zákoníku stanoven v podstatě totožně se směrnicí a spočívá v tom, že ve společenské nebo zakladatelské smlouvě, zakladatelské listině nebo ve stanovách chybí údaj o obchodní firmě společnosti nebo o vkladech společníků nebo o výši základního kapitálu, pokud zákon takový údaj předepisuje, nebo o předmětu podnikání či předmětu činnosti. Jedná se o podstatné obsahové složky (*essentialia negotii*) zakladatelského dokumentu a jejich absence je tak postihována neplatností společnosti (ovšem pouze u těch forem obchodních společností, kde obchodní zákoník uvedení těchto údajů v zakladatelském dokumentu výslovně požaduje).

Čtvrtý důvod neplatnosti společnosti spočívá v nedodržení ustanovení o minimálním splacení vkladů. Směrnice v tomto případě v čl. 12 písm. b) bod iv) hovoří o nedodržení ustanovení vnitrostátních právních předpisů vztahujících se na minimální splacení základního kapitálu. Problematické toto ustanovení může být v případě, kdy stanovy nebo společenská smlouva zvýší minimální výši splacení nad zákonem stanovenou úroveň a dojde ke splacení částky, která sice převyšuje minimální zákonnou výši, ale nedosahuje výše požadované společenskou smlouvou. Tady je podle

---

⁷⁷ Dnes jde o čl. 12 směrnice č. 2009/101/ES.

⁷⁸ Blíže ke kauze *Marleasing* např. Doležil, T., K některým důvodům neplatnosti společnosti, *Právní rozhledy*, č. 3/2002, str. 136.

⁷⁹ Pelikánová, I., Černá, S. *Obchodní právo, Společnosti obchodního práva a družstva*, 2. díl, Praha, ASPI, 2006, str. 85.

I. Pelikánové a S. Černé⁸⁰ potřeba zejména rozhodnout, zda ustanovení § 111 odst. 1 ObchZ lze považovat za dispozitivní. Nanejvýš se přitom může jednat o částečnou dispozitivnost, není zde totiž důvod bránit konkrétní společnosti, aby sama dobrovolně tuto povinnost zvýšila, snížit ji ovšem nemůže. Obdobně je třeba postupovat v případě akciové společnosti. Pokud však vyjdeme ze smyslu právní úpravy a požadavku judikatury Evropského soudního dvora na striktní výklad důvodů neplatnosti společnosti, je nutné omezit neplatnost pouze na ty případy, kdy nedojde ke splacení zákonem stanoveného minima.

Pátým důvodem neplatnosti společnosti je situace, kdy všichni zakládající společníci jsou nezpůsobilí k právním úkonům. Znění obchodního zákoníku je zde plně v souladu se zněním směrnice. Z tohoto pravidla lze dovodit, že nezpůsobilost pouze některých zakladatelů nemá za následek neplatnost společnosti (tzn. stačí, aby i jen jediný zakladatel společnosti byl způsobilý k právním úkonům a společnost nemůže být prohlášena za neplatnou), což představuje určitou odchylku od obecných principů smluvního práva, protože podle obecné úpravy v případě, že některá ze smluvních stran je nezpůsobilá k danému právnímu úkonu, je smlouva neplatná (z doktrinálního hlediska nicotná).⁸¹ Tyto případy je však třeba odlišovat od situací, kdy je zde dán důvod ke zrušení veřejné obchodní společnosti z titulu zbavení či omezení způsobilosti k právním úkonům některého ze společníků podle § 88 odst. 1 písm. g) ObchZ. Toto ustanovení se na základě § 93 odst. 4 ObchZ přiměřeně použije též na právní postavení komplementářů v komanditní společnosti. Pokud by tedy veřejná obchodní společnost nebo komanditní společnost byla založena, aniž by měl některý ze společníků, resp. komplementářů v případě komanditní společnosti, plnou způsobilost k právním úkonům, měla by být zrušena automaticky, a to i bez rozhodnutí soudu. K tomuto zrušení tak dochází bez ohledu na institut neplatnosti společnosti; § 68a odst. 2 písm. e) ObchZ tedy v případě osobních obchodních společností, kde předpokladem založení společnosti je plná způsobilost osobně ručících společníků k právním úkonům, nelze aplikovat. Ohledně těchto společností platí zvláštní právní režim, stačí tudíž nezpůsobilost či omezená způsobilost jediného zakladatele k tomu, aby společnost byla

---

⁸⁰ Pelikánová, I., Černá, S. Obchodní právo, Společnosti obchodního práva a družstva, 2. díl, Praha, ASPI, 2006, str. 85.

⁸¹ Viz § 38 ObčZ.

zrušena, a to ex lege.⁸² Dále je vhodné doplnit, že způsobilost fyzické osoby k právním úkonům v plném rozsahu vzniká podle § 8 ObčZ zletilostí, přičemž zletilosti se nabývá dovršením osmnáctého roku věku. Před dosažením tohoto věku lze zletilost nabýt jen uzavřením manželství. Právní osoba nabývá způsobilost k právním úkonům svým vznikem (§ 19a ObčZ). Pokud však fyzická osoba pro duševní poruchu, která není jen přechodná, není vůbec schopna činit právní úkony, soud ji podle § 10 odst. 1 ObčZ zbaví způsobilosti k právním úkonům.

Šestý a poslední důvod neplatnosti společnosti spočívá ve skutečnosti, že v rozporu se zákonem je počet zakladatelů nižší než dva. Formulace je v souladu s čl. 12 písm. b) bod vi) směrnice, podle něhož je důvodem neplatnosti skutečnost, že v rozporu s vnitrostátními právními předpisy členského státu, které upravují společnost, je počet zakládajících společníků nižší než dva. Náš obchodní zákoník však připouští založení společnosti s ručením omezeným i akciové společnost jedinou osobou, tento důvod neplatnosti by tudíž u kapitálových obchodních společností neměl nastat (jde o stav souladný se zákonem). Je třeba však dodržet podmínku, že pokud má mít akciová společnost jediného zakladatele, může jím být pouze právní osoba. Pokud by se ale stalo, že by akciovou společnost založila jediná fyzická osoba a přesto byla společnost zapsána do obchodního rejstříku, nelze ji prohlásit za neplatnou, protože důvodem zde není počet zakládajících osob, ale povaha zakládající osoby, což ovšem není důvodem neplatnosti společnosti, jak to dovozuje i I. Pelikánová.⁸³

Podle výslovného ustanovení směrnice (čl. 12) nepodléhají obchodní společnosti (v případě ČR akciová společnost a společnost s ručením omezeným, česká právní úprava však upravuje neplatnost shodně pro všechny typy obchodních společností) kromě těchto případů neplatnosti žádnému jinému důvodu neexistence, absolutní či relativní neplatnosti nebo prohlášení za neplatnou. Tato skutečnost vyplývá i z taxativního výčtu důvodu neplatnosti § 68a odst. 2 ObchZ.

---

⁸² Pelikánová, I., Černá, S. Obchodní právo, Společnosti obchodního práva a družstva, 2. díl, Praha, ASPI, 2006, str. 86.

⁸³ Pelikánová, I., Komentář k obchodnímu zákoníku, 2. díl, Praha, ASPI, 2004, str. 267.

5.4 Důsledky neplatnosti obchodní společnosti

Obchodní zákoník ve svém § 68a odst. 3 stanoví, že ke dni právní moci rozhodnutí soudu o neplatnosti společnosti vstupuje společnost do likvidace. O likvidaci tak již není dále samostatně rozhodováno, tento důsledek rozhodnutí o neplatnosti společnosti nastupuje ex lege okamžikem právní moci tohoto rozhodnutí. Z uvedeného plyne, že soudní rozhodnutí o neplatnosti společnosti má stejné právní důsledky jako zrušení společnosti. Z právního hlediska je tak vytvářena konstrukce, jako by společnost vznikla a následně měla zaniknout, což vede k tomu, že právní vztahy, jichž byla obchodní společnost účastna, skutečně vznikly a je nutno je vypořádat (cílem je zde ochrana třetích osob).⁸⁴ Vstup společnost do likvidace pak musí být zapsán do obchodního rejstříku a zveřejněn, teprve od tohoto okamžiku lze vstup do likvidace namítat vůči třetím osobám (s určitými výjimkami),⁸⁵ tzn. že vůči třetím osobám se uplatňuje princip publicity.

Je však nezbytné zdůraznit, že o neplatnosti společnosti může rozhodnout pouze soud, a to pouze do doby, než bude společnost zapsána do obchodního rejstříku, přičemž rozhodnutí, kterým byla neplatnost vyslovena, má deklaratorní povahu, tedy pouze autoritativně určuje, že společnost je neplatná, neruší existující společnost, neboť žádná společnost zde nevznikla.⁸⁶ Po zápisu obchodní společnosti do obchodního rejstříku již neexistuje žádný zákonný důvod prohlášení její neexistence (neplatnosti), je možné ji pouze ze zákonem taxativně stanovených důvodů zrušit.⁸⁷ Řízení o prohlášení společnosti za neplatnou lze zahájit i bez návrhu (ex offio), pokud je však zahajováno na návrh, nemusí návrhovač prokazovat naléhavý právní zájem jako v jiných určovacích sporech.⁸⁸ Účastníkem řízení je vždy společnost o jejíž neplatnost se jedná, její společníci a dále návrhovač, pokud bylo řízení zahájeno na návrh. K rozhodování je věcně příslušný krajský soud (otázka neplatnosti společnosti je věcí statusovou), místně

---

⁸⁴ Pelikánová, I., Černá, S. Obchodní právo, Společnosti obchodního práva a družstva, 2. díl, Praha, ASPI, 2006, str. 87.

⁸⁵ Viz výše (kapitola 4.) výklad o obchodním rejstříku.

⁸⁶ Pokorná, J., Neplatnost obchodní společnosti podle První směrnice Rady Evropských společenství a české právo, Obchodní právo, č. 3/1999, str. 5.

⁸⁷ Dvořák, T., Neplatnost právnických osob, Bulletin advokacie, č. 9/2003, str. 45.

⁸⁸ Pokorná, J., Kovařík, Z., Čáp Z.a kol., Obchodní zákoník, Komentář, 1. díl, Praha, Wolters Kluwer ČR, 2009, str. 392.

příslušný je soud, u něhož je společnost zapsána v obchodním rejstříku (§ 9 odst. 3 písm. b) a § 200e odst. 1 OSŘ). O neplatnosti obchodní společnosti rozhoduje soud usnesením a rozhodnutí se zakládá do sbírky listin (§ 38i odst. 1 písm. d) ObchZ).

Pokud jde o právní vztahy, do nichž vstoupila neplatná společnost, podle ustanovení § 68a odst. 4 nejsou neplatností společnosti dotčeny. Všechny právní úkony tak zůstávají platné a práva a povinnosti z nich vyplývající musí být vypořádány v likvidaci. Dále je stanoveno, že povinnost společníků splatit dosud nesplacené vklady trvá, pokud to vyžaduje zájem věřitelů na splnění závazků neplatné společnosti. V případě, že není třeba použít splacené částky vkladů pro úhradu závazků společnosti a majetek společnosti je tak dostačující k úhradě jejích dluhů, není zde důvod trvat na splacení vkladů společníků, protože ty by pak musely být zase vráceny společníkům formou podílu na likvidačním zůstatku.

6. Nadnárodní formy obchodních společností

6.1 Evropská společnost

Obchodní zákoník ve svém § 56 odst. 1 uvádí evropskou společnost (Societas Europaea) v taxativním výčtu subjektů, které považuje za obchodní společnosti. Blíže ji však neupravuje, pouze stanoví, že evropská společnost je upravena též právem Evropských společenství a zvláštními právními předpisy. Základem právní úpravy je tak nařízení⁸⁹ Rady ES č. 2157/2001, o statutu evropské společnosti (dále jen nařízení o SE), dále směrnice Rady č. 2001/86/ES, kterou se doplňuje statut evropské společnosti s ohledem na zapojení zaměstnanců. Komunitární právní úprava je v českém právním řádu provedena zákonem č. 627/2004 Sb., o evropské společnosti.

Evropská společnost je především projevem snahy upravit jednotně pro celé území Evropské unie takovou formu akciové společnosti, která by měla nadnárodní rozměr. Cílem zde bylo poskytnout společnostem a skupinám, jež podnikají na mezinárodní úrovni, odpovídající právní formu, aby bylo možné odstranit překážky podnikání, které vyplývají z odlišností v právních úpravách obchodních společností v jednotlivých členských státech a z existence státních hranic.⁹⁰

Nařízení o SE přitom stanoví jen několik základních pravidel s tím, že podstatná část právní úpravy vyplývá z právních řádů členských států (aplikace práva konkrétního členského státu závisí na tom, zda je v tomto státě registrováno sídlo evropské společnosti). Pokud jde o vzájemný vztah jednotlivých právních úprav, lze odkázat na ustanovení čl. 9 nařízení o SE, podle něhož se evropská společnost řídí:

- a) tímto nařízením,
- b) svými stanovami, pokud je to v nařízení výslovně stanoveno, nebo
- c) v případě záležitostí, které nařízení neupravuje nebo je upravuje pouze částečně, též právními předpisy členských států, které tyto přijaly k provedení

---

⁸⁹ Nařízení je pramenem komunitárního práva, který je přímo aplikovatelný ve všech členských státech Evropské unie.

⁹⁰ Hodál, P., Alexander J., Evropské právo obchodních společností, Praha, Linde, 2005, str. 126.

opatření Evropských společenství, která se týkají výhradně evropské společnosti; dále právními předpisy členského státu, které by se vztahovaly na akciovou společnost založenou podle práva členského státu, ve kterém má evropská společnost sídlo; a také svými stanovami (stejným způsobem, jako u akciové společnosti založené v souladu s právními předpisy členského státu, ve kterém má evropská společnost sídlo).

Přitom právní předpisy přijaté členskými státy výhradně pro evropskou společnost musí být v souladu se směrnicemi, jež se vztahují na akciové společnosti. Podle čl. 10 nařízení o SE se pak k evropské společnosti v každém členském státě přistupuje tak, jako by šlo o akciovou společnost založenou podle práva toho členského státu, ve kterém má sídlo, ovšem s výhradou právní úpravy obsažené v nařízení, která má přednost.

Pokud jde o základní charakteristiku evropské společnosti, stanoví nařízení o SE, že na území Evropských společenství lze založit obchodní společnost ve formě evropské akciové společnosti za podmínek a způsobem stanoveným v nařízení. Jde o právnickou osobu, jejíž základní kapitál musí být rozvržen na akcie a každý akcionář ručí jen do výše svého upsaného základního kapitálu. Základní kapitál se přitom vyjadřuje v eurech a musí činit nejméně 120 000 eur. Sídlo evropské společnosti se musí nacházet na území Evropských společenství, a to ve stejném členském státě jako správní ústředí společnosti. Kromě toho může členský stát uložit evropské společnosti, jež je zapsána do rejstříku na jeho území, povinnost mít své správní ústředí a sídlo na stejném místě. Za podmínek čl. 8 nařízení o SE je pak možné přemístění sídla do jiného členského státu. Obchodní firma evropské společnosti pak musí obsahovat zkratku „SE“, přičemž používání této zkratky je vyhrazeno výlučně pro evropskou společnost.

6.1.1 Založení evropské společnosti

Na rozdíl od akciových společností podle obchodního zákoníku, evropská společnost nevzniká jako zcela nový, doposud v žádné formě neexistující subjekt, ale je

důsledkem koncentrace či transformace subjektů již existujících. O novou evropskou společnost může jít pouze v případě, kdy bude založena jako dceřiná společnost již existující evropské společnosti.⁹¹

Na založení evropské společnosti se pak mohou podílet pouze osoby uvedené v nařízení o SE, zásadně tak mohou být zakladateli pouze subjekty, které se řídí právem nejméně dvou členských států nebo mají alespoň pobočku v jiném členském státě (tedy musí být přítomen tzv. cizí či přeshraniční prvek).⁹² Nařízení o SE však ve svém čl. 2 odst. 5 umožňuje, aby členské státy stanovily, že na založení evropské společnosti se může podílet i osoba, jejíž správní ústředí není na území Evropské unie, pokud byla založena podle práva některého členského státu, má v takovém státě své sídlo a má skutečnou a trvalou vazbu na ekonomiku některého členského státu, přičemž Česká republika této možnosti využila. Podle nařízení o SE je pak možné založit evropskou společnost pěti různými způsoby:

- 1) ve formě fúze sloučením nebo splynutím několika akciových společností nebo evropských společností, které byly založeny podle práva členských států Evropské unie, se sídlem a hlavní správou v Evropské unii, řídí-li se alespoň dvě z nich právem různých členských států (čl. 2 odst. 1, čl. 17 - 31),
- 2) založením holdingové evropské společnosti nad několika kapitálovými společnostmi, se sídlem a hlavní správou v Evropské unii, jsou-li alespoň dvě z nich založeny podle práva členských států Evropské unie, nebo mají-li alespoň dva roky organizační složku či dceřinou společnost na území jiného členského státu než toho, jehož právem se řídí (čl. 2 odst. 2, čl. 32 - 34),
- 3) založením evropské společnosti jako dceřiné společnosti alespoň dvou společností obchodního či občanského práva založených podle práva členských států Evropské unie, se sídlem a hlavní správou v Evropské unii, jsou-li alespoň dvě z nich založeny podle práva různých členských států, nebo mají-li alespoň dva roky organizační složku na území jiného členského státu než toho, jehož právem se řídí (čl. 2 odst. 3, čl. 35 a 36),
- 4) přeměnou akciové společnosti na evropskou společnost, přičemž se musí jednat o akciovou společnost založenou podle práva některého z členských států

---

⁹¹ Petr, M., Evropská společnost – 1. část, Právní rozhledy, č. 2/2005, str. 69 až 76.

⁹² Hejda, J., Evropská společnost – II, Právní rádce, č. 10/2005, str. 4.

Evropské unie, se sídlem a hlavní správou v Evropské unii, jenž má alespoň dva roky dceřinou společností na území jiného členského státu (č. 2 odst. 4, čl. 37),
5) založením dceřiné společnosti již existující evropské společnosti (čl. 3 odst. 1).⁹³

6.1.2 Jednání jménem evropské společnosti před jejím vznikem

Nařízení o SE reaguje i na nutnost činit jménem evropské společnosti určité právní úkony již před jejím vznikem. Ustanovení čl. 16 odst. 2 nařízení o SE stanoví, že pokud byly jménem evropské společnosti učiněny určité úkony před jejím zápisem do rejstříku a evropská společnost po svém zápisu nepřevzme závazky, které z těchto úkonů vznikly, jsou z nich osoby, které tyto úkony provedly, zavázány společně a nerozdílně, pokud nebylo dohodnuto jinak. Právní úprava jednání jménem obchodní společnosti před jejím vznikem obsažená v § 64 ObchZ je tak v zásadě shodná s úpravou v nařízení o SE a dále ji rozvádí.

6.1.3 Vznik evropské společnosti

Ke vzniku evropské společnosti, stejně jako v případě ostatních obchodních společností, dochází okamžikem jejího zápisu do obchodního rejstříku státu, v němž má umístěno své sídlo. Ke dni tohoto zápisu, který má konstitutivní charakter, vzniká evropská společnost jako právnická osoba s plnou právní subjektivitou. Taktéž se zde vyžaduje zveřejnění zápisu společnosti, v případě evropské společnosti však v souladu s čl. 14 nařízení o SE nestačí jen zveřejnění podle národního právního řádu (v České republice v Obchodním věstníku), ale vyžaduje se i zveřejnění v Úředním věstníku Evropských společenství (zde se uvádí firma, spisová značka zápisu, datum a místo zápisu evropské společnosti do rejstříku, datum, místo a název zveřejnění, sídlo a předmět podnikání evropské společnosti). Specifickou podmínkou zápisu do rejstříku je však podle čl. 12 odst. 2 nařízení o SE uzavření dohody o zapojení zaměstnanců podle čl. 4 směrnice č. 2001/86/ES, nebo přijetí rozhodnutí podle čl. 3 odst. 6 této

---

⁹³ Eliáš, K., Bartošiková, M., Pokorná J. a kol., Kurs obchodního práva, Právnické osoby jako podnikatelé, 5. vydání, Praha, C. H. Beck, 2005, str. 372, 373.

směrnice, nebo uplynutí doby vyjednávání podle čl. 5 zmíněné směrnice, aniž bylo dosaženo dohody.

6.1.4 Neplatnost evropské společnosti

Problematiku neplatnosti evropské společnosti nařízení o SE zvlášť neupravuje, proto se zde, stejně jako v případě ostatních obchodních společností, postupuje podle příslušných ustanovení směrnice č. 2009/101/ES a § 68a obchodního zákoníku.

6.2 Evropské hospodářské zájmové sdružení

Taktéž evropské hospodářské zájmové sdružení uvádí obchodní zákoník v § 56 odst. 1 ve výčtu subjektů označovaných jako obchodní společnosti. Právní úprava je pak obsažena především v nařízení Rady č. 2137/85, o vytvoření evropského hospodářského zájmového sdružení (dále jen nařízení o EHZS). Dále v zákoně č. 360/2004 Sb., o evropském hospodářském zájmovém sdružení.

Problematika právních předpisů, jež jsou aplikovatelné na EHZS, je komplikovaná. Z preambule a z čl. 2 nařízení o EHZS vyplývá, že na sdružení se postupně použijí:

- a) kogentní ustanovení nařízení o EHZS,
- b) kogentní ustanovení národních právních řádů ve věcech, v nichž to ukládá či umožňuje nařízení o EHZS,
- c) ustanovení zakládací smlouvy či stanov konkrétního sdružení v rozsahu, v jakém to stanoví nařízení o EHZS,
- d) ustanovení národního práva členského státu, ve kterém má sdružení zapsané sídlo, jež se má subsidiárně aplikovat na sdružení v otázkách neupravených nařízením o EHZS,

- e) ustanovení národního práva členského státu, ve kterém má skutečné či zapsané sídlo právní jednotka, resp. státu, v němž fyzická osoba vykonává podnikatelskou činnost, jde-li o možnost této právní jednotky či fyzické osoby stát se členem sdružení.⁹⁴

Pokud jde o povahu evropského hospodářského zájmového sdružení, jeho účelem je podle čl. 3 nařízení o EHZS usnadňovat nebo rozvíjet hospodářskou činnost svých členů, zlepšit či zvýšit hospodářské výsledky této činnosti. Jeho účelem však není dosahování zisku pro vlastní potřebu (jeho cílem není podnikání). Činnost EHZS musí být spojena s hospodářskou činností jeho členů a ve vztahu k této činnosti by měla mít pouze doplňující povahu. Proto nesmí např. vykonávat přímo ani nepřímo řídicí nebo kontrolní pravomoc nad činnostmi svých členů nebo činnostmi jiného podniku, zaměstnávat více než pět set osob, být členem jiného evropského zájmového sdružení apod. Členy sdružení mohou být pouze subjekty vymezené v čl. 4 odst. 1 nařízení o EHZS⁹⁵ (zjednodušeně řečeno musí jít o podnikající osoby, resp. subjekty vyvíjející hospodářskou aktivitu)⁹⁶ a podle druhého odstavce téhož článku se musí skládat alespoň ze dvou právních subjektů, z nichž každý má ústředí nebo vykonává svou činnost jako hlavní v jiném členském státě. Členský stát je oprávněn omezit počet členů sdružení a ze stanovených důvodů též vyloučit či omezit členství určitých kategorií právních subjektů (fyzických i právnických osob).⁹⁷ Podle čl. 24 nařízení o EHZS pak členové sdružení odpovídají za závazky sdružení neomezeně, společně a nerozdílně. Důsledky této odpovědnosti mají určit vnitrostátní právní předpisy. Můžeme tedy shrnout a zjednodušeně evropské hospodářské zájmové sdružení charakterizovat jako organizační formu, jenž má sídlo na území Evropské unie, má alespoň v míře stanovené nařízením o EHZS právní subjektivitu a sdružuje osoby z alespoň dvou členských států

---

⁹⁴ Dědič, J., Čech, P., Evropské právo společností, Praha, Polygon, 2004, str. 79.

⁹⁵ Členem tak mohou být pouze společnosti ve smyslu čl. 48 Smlouvy o založení Evropských společností a další právní subjekty veřejného nebo soukromého práva vytvořené v souladu s právem členského státu, které mají zapsané sídlo nebo ústředí ve Společenství, dále fyzické osoby, které vykonávají průmyslovou, obchodní, řemeslnou, zemědělskou činnost nebo svobodné povolání nebo poskytují jiné služby ve Společenství.

⁹⁶ Pelikánová, I., Černá, S. Obchodní právo, Společnosti obchodního práva a družstva, 2. díl, Praha, ASPI, 2006, str. 246.

⁹⁷ Této možnosti české právo nevyužilo.

Evropské unie s cílem podporovat hospodářskou činnost svých členů.⁹⁸ Jedná se o nejstarší nadnárodní komunitární formu obchodní společnosti, která se svou povahou velmi blíží osobním obchodním společnostem.⁹⁹

6.2.1 Založení EHZS

Evropské hospodářské zájmové sdružení se zakládá za předpokladů, způsobem a s účinky, které stanoví nařízení o EHZS. Za účelem založení sdružení musí dojít k uzavření zakládací smlouvy,¹⁰⁰ která musí obligatorně obsahovat alespoň údaj o názvu sdružení, jeho sídle, předmětu, členech a době trvání, pokud není neomezená. Název sdružení přitom musí obsahovat slova „evropské hospodářské zájmové sdružení“ nebo zkratku „EHZS“. Na uzavření smlouvy o sdružení se nepoužijí ustanovení obchodního zákoníku o úředním ověření podpisu, smlouva však musí být podepsána všemi zakladateli, tudíž musí mít písemnou formu.¹⁰¹

Pro smlouvu o sdružení a pro vnitřní organizaci sdružení je pak podle čl. 2 odst. 1 nařízení o EHZS rozhodující vnitrostátní právo státu, v němž se nachází sídlo sdružení stanovené touto smlouvou, pokud nařízení nestanoví něco jiného. Netýká se to však otázek souvisejících se stavem a způsobilostí fyzických a právnických osob. Nařízení pak stanoví povinné náležitosti smlouvy o sdružení a údaje a doklady, které musí být uloženy v příslušném rejstříku.

---

⁹⁸ Pelikánová, I., Černá, S. Obchodní právo, Společnosti obchodního práva a družstva, 2. díl, Praha, ASPI, 2006, str. 244.

⁹⁹ Pokorná, J., Kovařík, Z., Čáp Z. a kol., Obchodní zákoník, Komentář, 1. díl, Praha, Wolters Kluwer ČR, 2009, str. 465.

¹⁰⁰ Nařízení o EHZS označuje zakládací smlouvu jako smlouvu o sdružení. Zatímco zde je tak smlouvou o sdružení míněn zakládatelský dokument EHZS, občanský zákoník používá stejný pojem jako podklad pro vytvoření sdružení, které však nemá nadnárodní povahu, ani právní subjektivitu, jde o úpravu smlouvy o sdružení podle § 829 a násl. ObčZ. Je tedy třeba oba případy odlišovat. K tomu viz např. Dědič, J., Čech, P., Evropské právo společností, Praha, Polygon, 2004, str. 78.

¹⁰¹ Pokorná, J., Kovařík, Z., Čáp Z. a kol., Obchodní zákoník, Komentář, 1. díl, Praha Wolters Kluwer ČR, 2009, str. 467.

6.2.2 Jednání jménem EHZS před jeho vznikem

Dojde-li před registrací sdružení (a tedy jeho vznikem) k jednání jménem EHZS a jestliže sdružení po svém vzniku nepřevzme závazky vyplývající z těchto jednání, podle čl. 9 odst. 2 nařízení o EHZS za ně odpovídají fyzické osoby, společnosti nebo jiné právní subjekty, které je učiní, a to společně a nerozdílně. Před jeho vznikem je tak třeba EHZS posuzovat podle subsidiárně aplikovatelného národního práva, tj. na sdružení, jež mají mít své sídlo na území České republiky, je třeba aplikovat úpravu předspolečnosti obsaženou v § 64 ObchZ.¹⁰²

6.2.3 Vznik EHZS

Předpokladem vzniku evropského hospodářského zájmového sdružení je provedení registrace podle čl. 6 nařízení o EHZS, tj. v České republice zápis do obchodního rejstříku. Sdružení pak registruje ten stát, ve kterém má EHZS své sídlo. Sídlo sdružení se přitom podle čl. 12 nařízení o EHZS musí nacházet na území Evropských společenství, a to buď v místě, kde má sdružení své ústředí, nebo v místě, kde má své ústředí jeden z členů sdružení (jde-li o fyzickou osobu tak v místě, kde vykonává svou hlavní činnost), a to za podmínky, že sdružení zde vykonává skutečnou činnost. Sídlo EHZS však může být uvnitř Evropské unie měněno. Založení sdružení s uvedením čísla, data a místa jeho registrace a data, místa a názvu zveřejnění se po zveřejnění v příslušném věstníku (v České republice Obchodní věstník) musí podle čl. 11 nařízení o EHZS zveřejnit i v Úředním věstníku Evropských společenství.

Ode dne své registrace má sdružení v souladu čl. 1 odst. 2 nařízení o EHZS způsobilost vlastním jménem být subjektem jakýchkoli práv a povinností, uzavírat smlouvy nebo činit jiné právní úkony a vystupovat před soudem. Dochází tak ke vzniku EHZS jako obchodní společnosti. Podle čl. 1 odst. 3 nařízení o EHZS pak mají členské státy stanovit, zda sdružení, která byla registrována v jejich rejstříku, mají či nemají právní subjektivitu. Stát, ve kterém má EHZS sídlo tak rozhoduje o tom, zda tato forma

---

¹⁰² Dědič, J., Čech, P., Evropské právo společností, Praha, Polygon, 2004, str. 84.

obchodní společnosti bude právnickou osobou či nikoli. Evropské hospodářské zájmové sdružení, které má sídlo na území České republiky je právnickou osobou.

6.2.4 Neplatnost EHZS

Na rozdíl od nařízení Rady ES č. 2157/2001, o statutu evropské společnosti, upravuje nařízení o EHZS ve svém čl. 15 problematiku neplatnosti evropského hospodářského zájmového sdružení. Stanoví, že pokud právo rozhodné pro sdružení stanoví neplatnost sdružení, musí být tato neplatnost zjištěna či prohlášena soudním rozhodnutím. Soud, jemuž je věc předložena, však musí poskytnout lhůtu k nápravě, pokud je to možné. Neplatnost sdružení pak vede k jeho likvidaci za podmínek stanovených v nařízení. Rozhodnutí o neplatnosti sdružení však samo o sobě nemá vliv na platnost závazků vzniklých k tíži nebo ve prospěch sdružení přede dnem, ke kterému se rozhodnutí stalo účinným vůči třetím osobám.¹⁰³ Problematika neplatnosti je tedy upravena v zásadě shodně jako u ostatních obchodních společností.

---

¹⁰³ Účinnost takového rozhodnutí vůči třetím osobám se posuzuje podle vnitrostátního právního řádu a směrnice č. 2009/101/ES.

Závěr

Cílem mé diplomové práce bylo rozebrat proces založení a vzniku obchodní společnosti a problematiku související s právní úpravou neplatnosti obchodní společnosti. Vycházela jsem především z právní úpravy platné ke dni dokončení práce, se snahou poukázat na nejvýznamnější změny, které v této oblasti v posledních letech proběhly. Snažila jsem se též upozornit na vliv komunitární právní úpravy a judikatury na právo české.

Z výše podaného výkladu vyplývá, že je nezbytně nutné důsledně odlišovat obě fáze vytváření obchodní společnosti, tj. její založení a vznik. Založení obchodní společnosti spočívá v sepsání zakladatelského dokumentu, přičemž je třeba dbát na splnění všech zákonných požadavků a podmínek s tím souvisejících. U akciové společnosti je přitom postup při zakládání složitější a je tedy třeba dodržet specifické požadavky platné právní úpravy, které jsou na tento proces kladeny.

Jednání, k nimž došlo jménem obchodní společnosti v období před jejím zápisem do obchodního rejstříku, tedy před jejím vznikem, je třeba schválit v zákonné lhůtě tří měsíců od vzniku společnosti, jinak z nich zůstávají zavázány osoby, které jménem společnosti jednaly. Není bez zajímavosti, že právní úprava jednání jménem předspolečnosti prošla v poslední době významnými změnami, které nejenže rozšířily okruh osob oprávněných za společnost jednat, ale i okruh jednání, která se následně, po schválení společníky či příslušným orgánem společnosti, mohou považovat za jednání zavazující společnost od samého počátku.

Vznik společnosti je pak vázán na zápis obchodní společnosti do obchodního rejstříku, tj. legalizaci. Opět je třeba důsledně dbát na dodržení veškerých požadavků a náležitostí, jež vyžaduje platná právní úprava, jinak může být návrh na zápis společnosti do obchodního rejstříku rejstříkovým soudem zamítnut a společnost nevznikne.

Je také nezbytné se při založení společnosti a v souvislosti s ním vyvarovat takových vad, které by, přestože již došlo ke vzniku společnosti, mohly vést k prohlášení společnosti za neplatnou a tím k její likvidaci. Právní úprava neplatnosti společnosti se snaží chránit dobrou víru třetích osob a tím přispívat k právní jistotě, neboť i v případě, kdy společnost trpí závažnými vadami, které povedou k jejímu prohlášení za neplatnou, právní vztahy, do nichž taková společnost vstoupila, její neplatností nejsou dotčeny. Neplatnost obchodní společnosti tak představuje zvláštní právní konstrukci, kterou je nutno odlišovat od právní úpravy neplatnosti právních úkonů, jež v tomto případě nelze aplikovat právě z důvodu nutnosti ochrany dobré víry třetích osob (a také s přihlédnutím k povaze obchodní společnosti, která není jen právním úkonem, smlouvou, ale též právním subjektem a účastníkem právních vztahů). Důvody, na základě nichž může dojít k prohlášení společnosti za neplatnou, jsou v souladu s požadavky komunitárního práva stanoveny taxativně. Pokud se po vzniku společnosti objeví jiné vady a nedostatky, může to být pouze důvodem zrušení společnosti, nikoli důvodem neplatnosti společnosti.

Diplomová práce si nečiní nárok na vyčerpávající zpracování tématu a absolutní úplnost.

Seznam použitých zkratk

EHZS – Evropské hospodářské zájmové sdružení

Nařízení o EHZS – nařízení Rady (EHS) č. 2137/85, o vytvoření evropského hospodářského zájmového sdružení

Nařízení o SE – nařízení Rady (ES) č. 2157/2001, o statutu evropské společnosti

ObčZ – zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

ObchZ – zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

OSŘ – zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

První směrnice – směrnice Rady č. 68/151/EHS o koordinaci ochranných opatření, která jsou na ochranu zájmů společníků a třetích osob vyžadována v členských státech od společností ve smyslu čl. 58 druhého pododstavce Smlouvy, za účelem dosažení rovnocennosti těchto opatření

SES – Smlouva o založení Evropských společenství

ŽZ – zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů

Seznam použitých informačních zdrojů

Publikace

1. Černá, S., Obchodní právo. Akciová společnost. 3. díl, Praha, ASPI, 2006
2. Dědič, J. a kol., Obchodní zákoník, Komentář, 1. díl, Praha, Polygon, 2002
3. Dědič, J., Čech, P., Evropské právo společností, Praha, Polygon, 2004
4. Dědič, J., Čech, P., Obchodní právo po vstupu ČR do EU, Praha, Polygon, 2005
5. Eliáš, K., Bartošíková, M., Pokorná, J. a kol., Kurs obchodního práva, Právnické osoby jako podnikatelé, 5. vydání, Praha, C. H. Beck, 2005
6. Eliáš, K., Bejček, J., Hajn, P. a kol., Kurs obchodního práva, Obecná část, Soutěžní právo, 5. vydání, Praha, C. H. Beck, 2007
7. Hodál, P., Alexander, J., Evropské právo obchodních společností, Praha, Linde, 2005
8. Hendrych, D. a kol., Správní právo, Obecná část, 6. vydání, Praha, C. H. Beck, 2006
9. Pelikánová, I., Komentář k obchodnímu zákoníku, 2. díl, Praha, ASPI, 2004
10. Pelikánová, I., Obchodní právo, 1. díl, Praha, ASPI, 2005
11. Pelikánová, I., Černá, S. a kol., Obchodní právo, Společnosti obchodního práva a družstva, 2. díl, Praha, ASPI, 2006
12. Pokorná, J., Kovařík, Z., Čáp, Z. a kol., Obchodní zákoník, Komentář, 1. díl, Praha, Wolters Kluwer ČR, 2009
13. Svoboda, P., Úvod do evropského práva, 1. vydání, Praha, C. H. Beck, 2004
14. Štenglová, I., Obchodní rejstřík po novele, 1. vydání, Praha, ASPI, 2005
15. Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol., Obchodní zákoník, Komentář, 12. vydání, Praha, C. H. Beck, 2009
16. Winterová, A. a kol., Civilní právo procení, 5. aktualizované vydání, Praha, Linde, 2008

Periodika

1. Bartošíková, M., K některým stále sporným otázkám založení a vzniku obchodních společností, Bulletin advokacie, č. 5/2005, str. 8 – 11
2. Bartošíková, M., Období mezi založením a vznikem společnosti, Obchodní právo, č. 9/2001, str. 36 – 38
3. Dědič, J., Malé zamyšlení nad významnou novelou obchodního zákoníku, Právní zpravodaj, č. 7/2005, str. 1 – 6
4. Dědič, J., Kubík, M., Zrzavecký, J., Významné změny, které přináší novela obchodního zákoníku, Právní rozhledy, č. 11/2000, str. 483 - 492
5. Doležil, T., K některým důvodům neplatnosti společnosti, Právní rozhledy, č. 3/2002, str. 136 – 138
6. Dvořák, T., Neplatnost právnických osob, Bulletin advokacie, č. 9/2003, str. 43 – 54
7. Hejda, J., Evropská společnost – II, Právní rádce, č. 10/2005, str. 4 - 15
8. Hejda, J., Předběžná společnost, Právní rádce, č. 1/2004, str. 30 – 34
9. Klimeš, F., Vybrané otázky obchodních společností, Obchodní právo, č. 5/2002, str. 2 – 18
10. Petr, M., Evropská společnost – 1. část, Právní rozhledy, č. 2/2005, str. 69 - 76
11. Pokorná, J., Neplatnost obchodní společnosti podle První směrnice Rady Evropských společenství a české právo, Obchodní právo, č. 3/1999, str. 2 – 10

Internetové zdroje

<http://www.aspi.cz>

<http://eur-lex.europa.eu>

<http://www.lexdata.cz>

<http://portal.justice.cz>

Judikatura

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 29. 6. 2005, sp. zn. I. ÚS 83/04

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 4. 2000, sp. zn. 33 Cdo 69/99

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 2. 2001, sp. zn. 32 Cdo 2767/2000
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 8. 2001, sp. zn. 29 Odo 30/2001
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 7. 5. 2003, sp. zn. 29 Odo 839/2002
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 2. 2004, sp. zn. 29 Odo 1154/2003
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 5. 2008, sp. zn. 29 Cdo 152/2007
Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 15. 10. 1993, sp. zn. Cmz 38/92
Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 2. 8. 1998, sp. zn. 7 Cmo 643/98
Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 23. 6. 1999, sp. zn. 7 Cmo 629/98
Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 20. 2. 2003, spisová značka 7 Cmo 732/2001
Rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 30. 6. 1998, sp. zn. 44 Ca 67/98
Rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 13. 11. 1990 ve věci C-106/89 Marleasing
SA proti La Comercial Internacional de Alimentacion SA
Rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 20. 9. 1988 ve věci C-136/87 Ubbink
Isolatie BV proti Dak- en Wandtechniek BV.

Resumé / Summary

This thesis deals with business companies, namely the stages of their existence the understanding of which is essential for their integration into the economical and legal life of the society, more specifically a foundation and an incorporation of a business company and a related question of invalidity of a company.

Business companies are the most frequently chosen institutional form of running business. That is why their legal regulation covers most of the whole second part of the Commercial Code.

The purpose of this thesis is the analysis and explanation of the process of foundation and incorporation of a business company and the closely associated question of acting on behalf of the company before its incorporation, i.e. before it acquires legal personality. This thesis also seeks to clarify the dilemma of invalidity of business companies. Considering the growing importance of the European law, it is necessary to emphasize the influence of the European law on national legislations, which seems obvious especially in the area of invalidity of business companies as well as in other mentioned questions.

This work is elaborated on the basis of the valid legal regulations of the Czech Republic, the legislation of the European Union, specialized publications and judicature (national and that of the European Court of Justice).

The thesis is divided into six chapters. Chapter One is the introduction; it specifies the essence of juridical persons, trying to determine the basic characteristics of business companies. There is also the division and brief delimitation of particular forms of business companies.

Chapter Two analyzes the process of a foundation of a business company as the first stage of creating a business company as a juridical person. It is necessary to distinguish the foundation and the incorporation of the business company. The business

company is established by a formation of the memorandum of association. This chapter also deals with the founders and the requirements as to the memorandum of association.

Chapter Three concentrates on problems resulting from the acting on behalf of the business company before it is incorporated. It considers who is responsible for such acting and the associated consequences.

Chapter Four describes the second stage of a creation of a business company as a juridical person – the incorporation. Creation of a business company is accomplished by a registration of a company in the Commercial Register. This chapter describes the process of a registration and the main principles of the Commercial Register.

Chapter Five concentrates on the invalidity of a business company, its substance, reasons leading to its invalidity, and its consequences.

Chapter Six deals with the formation, incorporation and invalidity of the supranational forms of business companies, i.e. European public limited company and European economic interests grouping.

Název práce v anglickém jazyce

Foundation, incorporation and invalidity of business company

Klíčová slova

Obchodní společnost – Business company

Neplatnost - Invalidity

Obchodní rejstřík – Commercial register